

100
2020

TRIMITAS

1920-2020

**KARAS SU VIRUSU:
ŠAULIAI PRIEŠAKINĖSE
LINIJOSE**

9771392475004

1,99 €

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

Žurnalo šimtmečio
proga užsiprenumeruok
„Trimitą“ ir paragink kitą!

2020 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnes

36 puslapių žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istor kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lau virtuvė ir galvosūčiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti www.zurnaluprenumerata.lt internetinėje Lietuvos pašto svetainėje prenumeruok.lt bei Lietuvos pa skyriuose. Prenumeratos kaina metams – 20 eurų.

©„Trimitas“, 2020
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753
Tiražas 2000 egz.

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2020 m. Nr. 3 (1337)
Tiražas 2000

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę

ŠIAME NUMERYJE:

- 3 **YPATINGOJI PADĖTIS.** Kaip mes tramdėme koronavirusą? | VALDAS KILPYS
- 4 **YPATINGOJI PADĖTIS.** Vilniaus šauliai – priešakinėse linijose kovoje su virusu | KAROLINA SAVICKYTĖ
- 7 **ATMINTIS.** Kaune prisimintas ir pagerbtas JAV karininkas | STASYS IGNATAVIČIUS
- 9 **UGNIES LINIJA.** Surengti pirmieji kulkosvaidininkų kursai | VALDAS KILPYS
- 10 **JUBILIEJUS.** LŠS štabo garbės sargybos kuopai – 20 metų | VALDAS KILPYS
- 12 **KNYGA.** Kokią žinią siunčiame užsienio šalims? | AISTĖ JANUŠEVIČIŪTĖ
- 14 **NUOMONĖ.** Globalizacija, europeizacija ir... gerovės valstybė | VALDAS KILPYS
- 16 **NUOTYKIAI.** Kaip mes bėgome per dykumas ir sustoti negalėjome | VALDAS KILPYS
- 20 **ŠAULYS – TAUTOS KARYS.** Jaunieji šauliai renkasi karininko kelią | LINA VAITIEKŪNAITĖ
- 23 **LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** Prisimenant Lietuvos šaulių sąjungos atkuriamąją konferenciją | STASYS IGNATAVIČIUS
- 26 **IŠEIVIJOS ŠAULIŲ KRONIKA** | ROMA BIKULČIUS IR IRENA ŠALAVIEJIENĖ
- 30 **IŠ AUTOMOBILIŲ ISTORIJS.** 1906-1918 metų automobiliai. Automobiliai veteranai | JONAS RINKEVIČIUS
- 34 **ASTRONOMIJA.** Niutono visata: jėgos, sujungusios žemę ir dangų | MARTYNAS JUOCEVIČIUS
- 36 **LAUKO VIRTUVĖ.** Velniška vištiena | VYTARAS RADZEVIČIUS
- GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą! | KASTYTIS V. STUMBRYŠ

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

Projektą „Vytis, Rūpintojėlis ir... kas dar?“ (straipsnis): „Globalizacija, europeizacija ir... gerovės valstybė“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

2020 m. skirta 3 000 eurų.

Vyr. redaktorius Vytautas Radzevičius
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Maketas Greta Janutytė
Dizainas CRITICAL, Paulius Budrikis

Redakcijos kolegija: Dovilė Pukertaitė (LŠS viešųjų ryšių specialistė), Tadas Venskūnas (LŠS Pilietinio ugdymo skyriaus vedėjas), Irena Šalavijienė (LŠS išeivijoje šaulė), Gražvydas Zulanis (CV narys) Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė), Gediminas Jankus (CV narys) Edgaras Diržius (CV narys)

Viršelio nuotraukoje – Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-osios rinktinės šaulys Arnoldas Kulikauskis mobiliajame koronaviruso ėminiame rinkti skirtame punkte Vilniuje. Karolinos Savickytės nuotrauka.

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt
facebook.com/trimitas.lt

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
www.sauliusajunga.lt
facebook.com/sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

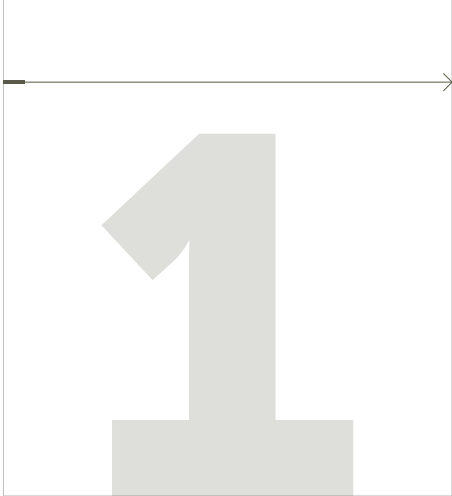
Rankraščiai negražinami ir nerecenzuojami. Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę. Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“ Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus Toronto (Kanada) V. Pūtvių kuopos vadas V. Pečiulis

KAIP MES TRAMDĖME KORONAVIRUSĄ...

1.

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Virusas, pavadintas koronos vardu (COVID-19), pastaraisiais mėnesiais tapo viena pagrindinių temų visame pasaulyje. Sukurta begalė sąmokslų teorijų, kurios sukėlė šimtus pasaulio pabaigos scenarijų. Broliai ir sesės į paniką nepuolė – beveik dvi savaites šaliai visiškai „uždengė“ tarptautinius Vilniaus ir Kauno oro uostus valdydami atvykstančiųjų srautus, vykdydami reikiamas procedūras.

KAS TAI YRA
Koronavirusai – labai didelė virusų grupė, jie tarpusavyje labai skiriasi, vieni yra tik gyvūnų, kiti – ir žmonių virusai. Naujasis virusas – septintasis žinomas koronavirusas, kuriuo užsikrečia ir žmonės. Nors pagal savo genomą jis turi 70 proc. genetinį panašumą su SŪRS (sunkaus ūmaus respiracinio sindromo) virusu, vis tiek tai – skirtingi virusai, kurie skirtingai ir pasireiškia, pavyzdžiui, skiriasi užsikrėtusiųjų mirštamumo lygis, infekcijos plitimo greitis. Apskritai, sunku rasti specifinį antivirusinį gydymą. Juolab šis koronavirusas dar naujas, jo genomą tik neseniai iššifravo.

Žinoma, tai labai svarbu, nes suteikia informacijos, kokie – jo genai, kokių jame yra baltymų, tad galima ieškoti, kokie cheminiai vaistai gali blokuoti kokį nors viruso fermentą, stabdyti viruso dauginimąsi.

Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro duomenimis, nuo 2019 metų gruodžio 31 dienos iki šių metų sausio 26 dienos nustatyti ir laboratoriskai patvirtinti 2 026 naujo koronaviruso (2019-nCoV) infekcijos atvejai, įskaitant penkiolika sveikatos priežiūros darbuotojų ir 56 mirusius asmenis. Apie atvejus pranešta iš Kinijos, Italijos, Taivano, Tailando, Australijos, Malaizijos, Singapūro, Prancūzijos, Japonijos, Pietų Korėjos, JAV, Vietnamo, Kanados ir Nepalo. Sąrašas ilgėja nuolat.

KĄ TEN REIKĖJO DARYTI
Pirmiausia išklausyti instruktažą. Paskui tinkamai apsirengti išorinę apsaugą (chaltus arba kombinezonus), kuri įvykdžius užduotį būdavo išmetama į šiukšles. Pagrindinė šalių užduotis – keleivių srautų koordinavimas nusileidus lėktuvui iš ligos židiniu paskelbtos teritorijos (Italijos).

Prie stalų susėdę respiratoriais ir net akiniais „pasidabinę“ šaliai nekėlė didelio džiaugsmo keleiviams. Jie turėjo užpildyti specialų blanką, kuriame surašydavo savo duomenis, jei netyčia susirgtų, kad būtų aiškiau juos rasti ir imtis reikiamų priemonių.

Pirmomis dienomis būta nesusipratimų ir net pašaipos, tačiau tuo metu, kai veiksmo sukuryje dalyvavo šių eilučių autorius, nepatenkintų veidų tarp keleivių nebesimatė. Kiekvienas puikiai suprato, kad darbas turi būti atliktas dėl kitų saugumo.

Šalių darbą koordinavęs ir deramą saugumą taisyk užtikrinęs Kauno Greitosios medicinos pagalbos stoties vadovas šaulys Nerijus Mikelionis džiaugėsi tuo, kad šalių budėjimas oro uoste yra tikrų tikriausios pratybos, kurios itin praverstų susidūrus su rimtesniu cheminiu ar bakteriologiniu pavojumi.

Viskas buvo atliekama griežtai pagal komandą, su įranga, rūbais elgiamasi taip, it jie būtų garantuotai užkrėsti. Ir, tiesą pasakius, kol nepabandai taisyklingai po užduoties įvykdymo nusimauti kombinezono, tol nesupranti, kaip tai sudėtinga.

SAUSA STATISTIKA
Šaliai budėjo dviejuose oro uostuose Vilniuje ir Kaune. x

2.

- 1. Be geros nuotaikos į oro uostą geriau neiti.
- 2. Termovizorius tiksliai nustato žmogaus kūno temperatūrą.
- 3. Stilingi akiniai – sėkmės garantas.
- 4. Kiekvienas keleivis privalo užpildyti anketą.

3.

4.

	VILNIUS	KAUNAS
Budėta	518 d. val.	472 d. val.
Dalyvavo	45 šaliai	63 šaliai
Daugiausia valandų budėjo	Vilius Baronas [59 val.] Nerijus Kisieliūs [44 val.]	Algirdas Šidlauskas [22 val.] Audrius Šarakauskas [21 val.]

VILNIAUS ŠAULIAI – PRIEŠAKINĖSE LINIJOSE KOVOJE SU VIRUSU

Tekstas ir nuotraukos – Karolina Savickytė

Vos įkūrus Vilniuje pirmuosius tris mobiliuosius koronaviruso ėminiams rinkti skirtus punktus, prie jų apsaugos ir kontrolės prisijungė per kelias dienas savo pajėgas mobilizavę Karaliaus Mindaugo 10-osios šaulių rinktinės šauliai. Kiekviename punkte šauliai pamainomis budi visą parą, pamainoje – mažiausiai po vieną ginkluotą ir tris neginkluotus šaulius.

Budinčiųjų užduotis – sutikti atvykstančius į patikrą, patikrinti jų dokumentus bei registraciją ir, sulaukus leidimo, leisti tiriamiesiems važiuoti jau jų laukiančių medikų link, taip pat saugoti punkto teritoriją nuo pašalinių žmonių, naktį prižiūrėti paliekamą inventorių. Tiesioginio kontakto su galimai užsikrėtusiais COVID-19 šauliai neturi – visi teritorijoje esantys šauliai dėvi medicininės kaukes, o per uždarytą automobilio langą su tiriamaisiais bendraujančiam šauliui išduodamas visas apsaugos kostiumas – jis su atvykstančiais bendrauja rodydamas instrukcijas lape.

1. Pirmieji atvažiuojančius pasitinkantys šauliai primena – atidaryti lango negalima.
2. Jeigu viskas atitinka, šaulys laukia nurodymo leisti tiriamajam važiuoti medikų link.
3. Kitoje punkto pusėje esantis šaulys per raciją duoda leidimą įvažiuoti.
4. Keli šauliai stebi perimetrą šalia medikų palapinės ir neleidžia vaikščioti jokiems interesantams teritorijoje.

KAUNO ŠAULIAI

Šauliai nuo ankstyvo kovo 16-osios ryto aktyviai savanoriauja Kauno miesto greitosios medicinos pagalbos stotyje ir konsultuoja gyventojus, paskambinusius Koronos karštąją liniją 1808. Šauliai yra mokomi, išklauso instruktažą ir konsultuoja pagal specialiai sudarytą, struktūrizuotą, skaitmeninį algoritmą, pritaikytą priimti ir apdoroti iškvietus, nustatyti reikiamą pagalbos lygį ir rekomendacijas.

Koronos karštoji linija buvo sukurta reaguojant į sparčiai besikeičiančią naujojo koronaviruso (Covid-19) situaciją pasaulyje ir Lietuvoje, taip pat didėjant informacijos srautams. Trumpuoju numeriu 1808 galima skambinti visoje Lietuvoje visą parą nemokamai iš visų tinklų.

Šauliai budi prie koronos karštosios linijos 1808.

PASKELBUS KARANTINĄ ŠAULIAI TEIKIA PAGALBĄ LIETUVOS LIGONINĖMS

Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės šauliai prie Kauno klinikinės ligoninės korpuso, kur yra atskiras priėmimas į izoliuotas palatas, paskolino ir pastatė dvi karo lauko palapines, jei padidėtų atvežamų pacientų srautas.

Karininko A. Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės šauliai budi Alytaus apskrities S. Kudirkos ligoninėje, Varėnos r. ligoninėje ir Pirminės sveikatos priežiūros centre reguliuoja ligonių srautus bei palaiko viešąją tvarką ekstremalios situacijos metu. Vakarų (Jūros) šaulių 3-iosios rinktinės šauliai pradėjo budėjimus Klaipėdos universitetinės ligoninės priimamajame. Į budėjimą pamainomis užsirašė beveik 40 rinktinės šaulių.

Pagalba ligoninėje.

KAUNE PRISIMINTAS IR PAGERBTAS JAV KARININKAS

Tekstas – Stasys Ignatavičius, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

Aleksoto kapinėse, dalyvaujant JAV ambasadoriaus Lietuvoje pavaduotojui Marcusui Micheli (viduryje) ir gynybos atašė Robertui McVey (dešinėje), pagerbtas JAV karininko Samuelio J. Harrisso žūties 100-metis.

„Leit. Harrisas nuvyko Aleksotan už Nemuno pas pačius sukilėlius. Su balta vėliava jis atėjo prie riaušinių patirti jų geismų ir skriaudų, kad suradus nuoskaudas – jei kokių jų buvo – galėtų apie tai pranešti Lietuvos vyriausiajam karininkui. Patyręs dalykus, Harrisas grįžo atgalios.

Bet tie sukilėliai, kuriems rūpėjo ne Lietuvos gerovė, bet Lietuvos prapultis, žinojo, kad šio amerikiečio teisingas ir nuoregus būdas permatė jų nelemtus darbus, žinojo jie irgi, kad jie yra kalti, ir pirmiau, negu duotų pasauliui žinoti jų pardavikiškus tikslus iš lūpų patikimo ir neprietaringo amerikiečio, jie paleido į jį penkioliką šūvių. Jaunikaitis susiūbavo ir krito pakirstas pardavikų kulų šoviniais.“ – taip už Lietuvos nepriklausomybę žuvusio JAV karininko vyr. ltn. Samuelio J. Harrisso žūtį aprašė Lietuvos šaulių sąjungos žurnalas „Trimitas“, minėdamas šio jauno JAV karininko žūties pirmąsias metines.

Minint vyr. ltn. Samuelio J. Harrisso 100-ąsias žūties metines, Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės 212-osios kuopos (vadas – Zenonas Šalna), LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo, Lietuvos kariuomenės kūrėjų-savanorių sąjungos Kauno skyriaus, Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus ir Kauno miesto savivaldybės Aleksoto seniūnijos iniciatyva buvo organizuotas renginys pagerbiant ir prisimenant narsų JAV karininką bei jo žūtį už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą. Iškilmingas renginys prasidėjo senosiose Aleksoto kapinėse, kuriose paminkle „Pieta“ savanoriams, žuvusiems už Lietuvos laisvę, iškalta ir vyr. ltn. S. J. Harrisso pavardė bei žūties data. Į renginį atvyko JAV ambasadoriaus Lietuvoje pavaduotojas Marcusas Micheli, JAV gynybos atašė Lietuvoje plk. ltn. Robertas McVey, Mobilizacijos ir pilietinio pasipriešinimo departamento prie KAM direktorius ats. plk. ltn. Virginijus Vilkelis, Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadas ats. kpt. Vytautas Žymančius, Lietuvos kariuomenės Kauno įgulos karininkų ramovės viršininkas ats. plk. Gediminas Macijauskas, Kauno kunigų seminarijos rektorius kun. teol. dr. Ramūnas Norkus, Aleksoto Šv. Kazimiero bažnyčios klebonas kun. kan. Valius Zubavičius, Kauno įgulos karinių dalinių kariškiai, šauliai, putvinskičiai, Kauno visuomeninių organizacijų atstovai, miesto gyventojai ir >

„Lyg mirties Dievui ir Tėvynei ištikimiams dvasios galiūnams. Kas meilę didesnę parodys kaip tas, kuris savo gyvybę aukojo už mus.“

Užrašas ant „Pietos“, kurioje iškalta ir vyr. ltn. Samuelio J. Harriso pavardė.

svečiai. Minėjimą prie „Pietos“ pradėjo Kauno Įgulos karininkų ramovės vyr. specialistas ats. mjr. Gediminas Reutas, kuris eilėmis susirinkusius „nukėlė“ į Nepriklausomybės kovų sukūrį ir pristatė atvykusius garbingus svečius. Pasisakius JAV ambasadoriaus Lietuvoje pavaduotojui M. Micheli, kuris padėkojo organizatoriams už renginį ir JAV karininko bei piliečio pagerbimą, savo kalboje paminėjo, jog Lietuva ir JAV yra artimi partneriai siekiant taikos ir stabilumo pasaulyje, ir Aleksoto Šv. Kazimiero bažnyčios klebonui kun. kan. Valiui Zubavičiui (kalbėjo apie dar 1927 metais Lietuvos savanoriams ir kariams pastatytą skulptoriaus Antano Aleksandravičiaus „Pietą“ ir 2017 metais už surinktas visuomenines lėšas atstatytą [archit. – Rimgaudas Miliukštis, skulp. – Nerijus Kavaliauskas] paminklą), ats. mjr. G. Reutas perskaitė Kauno žydų bendruomenės pirmininko Gerco Žako [buvo išvykęs ir negalėjo dalyvauti] sveikinimo laišką: „Kauno žydų bendruomenės vardu sveikindamas visus susirinkusius pagerbti narsų JAV karį, noriu priminti, kad Lietuvos žydų bendruomenei nuo pat pirmųjų Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo dienų buvo svarbi kova už mūsų visų valstybės laisvę, jos valstybingumo įtvirtinimą bei pripažinimą tarptautinėje arenoje. Lietuvos žydai tai įrodė ne tik žodžiais, daug jų tapo Lietuvos kariuomenės savanoriais, padėjo galvas karinių veiksmų lauke, o kiti kovojo už Lietuvos laisvę diplomatiame, politiniame, teisiniame fronte. Būkime laisvi ir vieningi!“

Prie „Pietoje“ esančios lentos su vyr. ltn. S. J. Harriso pavarde padėjus gėlių, uždegus žvakučių ir atidavus pagarbą, Aleksoto kapinių tylą sudrumstė trys Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės 212-osios kuopos šaulių (salvės grupei vadovavo kuopos vado pavaduotojas Voldemaras Gembeckas) salvės: „Už Lietuvą!“, „Už Nepriklausomybės kovų savanorius!“ ir

„Už karininką Samuelį Harrisą!“ Išeidami iš kapinių, renginio dalyviai stabtelėjo prie vyr. ltn. S. J. Harriso atminimo lentos, kurią 2015 metais Lietuvos šaulių sąjungos, Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos ir Kovo 11-osios gatvės bendrijos iniciatyva buvo pastatyta minint šio garbingo karininko 95-ąsias žūties metines. Vėliau renginys persikėlė į Aleksoto seniūnijos salę, kur susirinkusius pasitiko energingoji daugelio renginių iniciatorė seniūnė Liukrecija Navickienė. Minėjimas prasidėjo Lietuvos Respublikos ir Jungtinių Amerikos Valstijų valstybiniais himnais. Aleksoto bendruomenės liaudiškos muzikos ansamblis „Svirbė“ atliko kelias patriotines dainas, pranešimus skaitė Lietuvos kariuomenės kūrėjų-savanorių sąjungos Kauno skyriaus pirmininkė, Vytauto Didžiojo karo muziejaus muziejininkė dr. Aušra Jurevičiūtė (apie 1920 metų vasario mėn. Kauno Įgulos karių maištą) ir Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus pirmininkas dr. Raimundas Kaminskas (apie vyr. ltn. S. J. Harrisą), Lietuvos atsargos karininkų sąjungos Marijampolės skyriaus pirmininkas, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo Marijampolės skyriaus pirmininkas dim. ltn. Anicetas Varnas įteikė Lietuvos Laisvės armijos „Vanagų“ stovyklos įkūrimo 75-ųjų metinių atminimo ženklus Lietuvos Laisvės Armijos įkūrėjo Kazio Veverskio sūnėnams Kęstučiui ir Arūnui Veverskiams ir renginio vedėjui ats. mjr. G. Reutui. LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas, Vyčio Kryžiaus ordino kavaliierius Stasys Ignatavičius įteikė [šiam renginiui skirtus] atminimo ženkliukus Lietuvos Respublikos Seimo nariui [atvyko kiek pavėlavęs] Andriui Kupčinskui ir renginio organizatoriams.

Po oficialiosios dalies renginio dalyviai buvo pakviesti pabendrauti prie kavos ar arbatos puodelio ir pasivaikšinti seniūnijos darbuotojų bei šaulių Rimutės ir Gintauto Povilaičių nuo paruošto gausaus vaišių stalo. Aleksoto seniūnės žodžiais:

„Aleksoto seniūnijos salė dar nematė tiek daug uniformuotų kariškių ir šaulių.“ Samuelis J. Harrisas, pasibaigus Pirmajam pasauliniam karui, iš JAV kariuomenės paleistas 1919 metų rugsėjo 5 dieną. 1919 metų rugsėjo 6 dieną [tarpininkaujant Lietuvos karinei misijai Prancūzijoje] su Sąjungininkų karine misija buvo atsiųstas į Lietuvą ir savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę. Nuo 1920 metų sausio 1 dienos tarnavo Amerikos lietuvių brigados štabe Kaune. 1920 metų vasario 22 dieną Kauno Įgulos daliniuose kilus komunistų rengtam maištui, tuo metu Kaune buvę Lietuvai draugiškų valstybių karinių misijų atstovai ėmėsi žygių padėti malšinti sukilėlius. Vyr. ltn. S. J. Harrisas buvo priskirtas patarėju prie dalinio, kuris malšino sukilusius aviacijos dalinio karius Aleksote. 1920 metų vasario 23 dieną vyr. ltn. S. J. Harrisas pirmasis drąsiai nuėjo pas bolševikuojančius lietuvių karius, įsitvirtinusius Aleksoto kalne. Mėgino tartis, tačiau vykdydamas užduotį buvo sunkiai sužeistas ir kitą dieną [vasario 24 d.] karo ligoninėje mirė. Vyresnysis leitenantas Samuelis J. Harrisas buvo vienintelė auka taip ir nepradėjusioje veikti Lietuvoje Amerikos lietuvių brigadoje.

Lietuvos kariuomenės vyresnysis leitenantas Samuelis J. Harrisas [tarnybą JAV kariuomenėje jis baigė leitenanto laipsniu] po mirties buvo apdovanotas Vyties Kryžiumi už pasižymėjimą tarnyboje. Vasario 27 dieną jo palaikai buvo išvežti į JAV ir iškilmingai palaidoti Arlingtono karių kapinėse [Vašingtono priemiestyje]. 1922 metų liepos 20 dieną Amerikos lietuviai savo lėšomis Arlingtono kapinėse jam pastatė paminklą su įrašu „Erected by the Lithuanians and sons and daughters of Lithuanians in America“. Atidengus paminklą, JAV lietuvių delegacija, kurioje buvo ir LŠS Centro valdybos įgaliotinis dailininkas Antanas Žmuidzinavičius, apsilankė Baltuosiuose rūmuose ir JAV prezidentui V. Hardingui įteikė peticiją dėl Lietuvos Respublikos pripažinimo „de jure“. Netrukus Jungtinės Amerikos Valstijos pripažino Lietuvos nepriklausomybę. Kas žino, gal jauno ir garbingo JAV karininko žūtis Lietuvos nepriklausomybės kovose ir Amerikos lietuvių pagarba bei pastatytas paminklas žuvusiajam ir atvėrė duris Lietuvos Respublikos pripažinimui? 1923 metų birželio 4 dieną Kaune, Aleksote, netoli tilto, Elenos gatvė pervadinta Samuelio J. Harriso vardu. 1946 metais sovietinės valdžios potvarkiu gatvės pavadinimas buvo pakeistas į Šlaito. 1993 metų birželio 18 dieną Kauno mero potvarkiu Nr. 614 gatvei buvo grąžintas S. J. Harriso vardas. x

Samuelis J. Harrisas.

1.

SURENGTI PIRMIEJI KULKOSVAIDININKŲ KURSAI

2.

- 1. „Dirbant“ su kulkosvaidžiu reikalingi du šauliai.
- 2. Kulkosvaidininkų „estetika“.

„Trimito“ informacija

Kovo pradžioje Lietuvos didžiojo kunigaikščio Kęstučio motorizuotojo pėstininkų bataliono šaudykloje Tauragės rajone, Sakalinės kaime, įvyko pirmieji LŠS organizuoti kulkosvaidininko kursai. Lietuvos šaulių sąjungos vadas plk. ltn. Gintaras Koryzna kulkosvaidžių MG-3 gavimą yra įvardijęs kaip didžiulį žingsnį pirmyn. „Didžiausią naudą ir rezultatą kovoje sukuria kovinis vienetas. Kulkosvaidis – tarsi jungiamoji grandis, kurianti kovinį vienetą“, – sakė tuomet LŠS vadas.

Pasak G2/G3 skyriaus vedėjo ats. mjr. Raimundo Ardavičiaus, tai pirmieji tokio pobūdžio kursai, kuriuose dalyvavo šauliai iš visos Lietuvos. „Kursai buvo vedami pagal kariuomenėje patvirtintas programas, šaulius mokė patyrę instruktoriai. Susidomėjimas tarp brolių ir sesių – tikrai didelis, tad norinčių nestokojome“, – sakė kursų vadovas. x

LŠS ŠTABO GARBĖS SARGYBOS KUOPAI – 20 METŲ

1.

5

„Trimito“ informacija

Vasario 29 dieną Lietuvos šaulių sąjungos Garbės sargybos kuopa (GSK) iškilmingai paminėjo įkūrimo 20-metį. Minėjimo renginiai prasidėjo mišiomis Šv. Arkangelo Mykolo (Jugulos) bažnyčioje. Drauge su šeimomis ir artimaisiais susirinkę šauliai išklausė prasmingo Kauno Jgulos kapeliono mjr. Tomo Karklio pamokslo. Paskui renginys persikėlė į Kauno Jgulos karininkų ramovę.

2.

1. Kauno Jgulos karininkų ramovės Vytauto menė – derama vieta bendrai nuotraukai.

2. Himno giedojimas renginio pradžioje yra būtina šauliška tradicija.

3. Šaulys Aidas Šidlauskas pateikė staigmeną sugrąžindamas keletą kūrinių S. Smetonienės karininkams dovanotu „Steinway“ fortepijonu.

4. Asmeninės LŠS vado dovanos nusipelnusiems šauliams.

3.

4.

Pirmuosius GSK narius rikiuotės mokė iš tremčių grįžęs tarpukario Lietuvos kariuomenės puskarininkis, kuris tai darydavo be kompromisų ir naudodamas lazda.

Čia šventės proga šaulius sveikinęs LŠS vadas plk. lt. Gintaras Koryzna akcentavo GSK svarbą visai mūsų organizacijai, nes būtent GSK šauliai yra matomiausi valstybinių ir regionų švenčių metu. Kuopos įkūrimą prisiminęs Vytauto Didžiojo karo muziejaus direktoriaus pavaduotojas Arvydas Pociūnas pateikė nemažai įdomių faktų ir aplinkybių iš anuometinio sudėtingo kūrimosi proceso. Tarkime, pirmuosius GSK narius rikiuotės mokė iš tremčių grįžęs tarpukario Lietuvos kariuomenės puskarininkis, kuris tai darydavo be kompromisų ir naudodamas lazda. Uniformos buvo siūdinamos pas žmogų, kuris dar turėjo anuometinės kariuomenės karininkų uniformų iškarpių. A. Pociūno teigimu, GSK šaulių išorė galėtų būti papildyta tarpukario Lietuvos karių šalmais, kurie suteiktų šauliams dar daugiau autentiškumo.

AB „Giraitės ginkluotės gamykla“ vadovas Aleksandras Nikonovas džiaugėsi stabilium bendravimu su šauliais, kurie užtikrina šios Lietuvai svarbios gamyklos apsaugą, o Kauno priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos viršininko pavaduotojas šaulys Tomas Sušinskas akcentavo besiplėtojančią bendradarbiavimą tarp ugniagesių ir šaulių.

Bene daugiausia įdomių istorinių faktų pateikė nuo pirmų dienų GSK tarnaujantis dabartinis vadas Saulius Slavinskas. Jo pateikti istoriniai pavyzdžiai leidžia teigti, kad net Lietuvos kariuomenės GSK kariai būtų ko pasimokyti iš šaulių (tarkime, šauliai atgavus nepriklausomybę pirmieji ir paskutiniai, Vilniuje žengdami pro Aušros Vartus, Švč. Mergelės Marijos paveikslą pagerbė ginklu, kaip tai darydavo nepriklausomos Lietuvos kariai iki sostinės praradimo).

LŠS vadas dėkojo šauliams už tarnybą ir įteikė apdovanojimus bei asmenines dovanas – peilius su mūsų organizacijos logotipu ir užrašu. x

1.

KOKIĄ ŽINIĄ SIUNČIAME UŽSIENIO ŠALIMS?

Tekstas – Aistė Janulevičiūtė
Nuotraukos – Eimantas Genys

Daugybę sunkių laikotarpių atlaikiusi mūsų šalis gali pasidžiaugti garbinga istorine praeitimi, prisiminti ryškiausius tų laikų asmenybes. Dažnai įvairiomis progomis minime ir prisimename laisvės kovotojus – jų partizaninę veiklą, padėjusią Lietuvai įrodyti savo ryžtą ir tvirtą dvasią. Daugelis iš mūsų žinome, kaip veikė partizanai, dėl ko kovojo, kokią reikšmę tai turėjo visos šalies likimui. Tačiau jų veikla dažnai dėl informacijos stokos ir tikslingai skleidžiamos dezinformacijos būna iškreipta ir perteikta taip, kaip suinteresuotoms šalims palankiau. Vieną ryškiausių Laisvės kovotojų sąjūdžio asmenybių – partizaną generolą Joną Žemaitį-Vytautą – pristato naujai išleista ir tikrais istorijos faktais paremta knyga.

„Užsienyje žinių apie šią mūsų istorijos dalį yra labai mažai. Daugelis knygų apie tai parašytos lietuvių kalba, ir tai natūralu. Tačiau esame įsitikinę, jog reikia ją pristatyti ir už Lietuvos ribų – kad būtų užkirstas kelias kai kuriems ten skleidžiamiems mitams, stereotipams ir pan. Lietuviai, kad ir daug žinantys apie partizanų vadą, šioje knygoje ras naujų J. Žemaičio-Vytauto gyvenimo faktų, todėl manome, kad jiems bus įdomu ją skaityti“, – sako vienas knygos autorių dr. D. Juodis. Knygos „Partisan General Jonas Žemaitis-Vytautas“ autoriai prof. Alfonsas Eidintas, dr. Darius Juodis ir dim. plk. ltn. dr. Gintautas Surgailis prisipažįsta, kad sunkumų rengiant šį darbą iškilo tikrai nemažai.

D. Juodis pabrėžia, kad ši knyga bus pradžia, jog užsienyje daugiau sužinotų apie šią mūsų istorijos dalį: „Nesustoti mus skatino ir tai, kad užsieniečiai, galima sakyti, prašė išsamesnės informacijos apie partizanų veiklą.“

„Kokie buvo pirmieji įspūdžiai? Mūsų klausinėjo, kas pas mus po karo dėjos. Todėl manome, kad užsienio skaitytojų apie tai turime informuoti. O jie prašo daugiau tokių leidinių, – pabrėžia prof. A. Eidintas. Anglų kalba išleista knyga supažindina užsienio skaitytoją su vyriausiojo Lietuvos partizanų vado generolo Jono Žemaičio-Vytauto biografija. Leidinyje nuosekliai dėstomi buvusio prieškario Lietuvos kariuomenės kapitono (baigusio Karo mokyklą, tarnavusio artilerijos daliniuose), vėliau partizanų vado gyvenimo ir veiklos faktai, pateikiama bendra informacija apie jo gyvenamąjį laikotarpį, aplinką ir šeimą. Daugiausia vietos skiriama jo nueitam keliui antisovietinio ginkluoto pasipriešinimo sąlygomis, suvienijant partizaninį judėjimą ir sukuriant bendrą vadovybę. Į pasipriešinimo judėjimą J. Žemaitis įsiliejo Antrojo pasaulinio karo metais, 1945 metais jis nedvejodamas stojo į partizanų gretas, ėjo vadovaujamas pareigas, o 1949 metais buvo išrinktas Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Tarybos prezidiumo pirmininku, suteikiant partizanų generolo laipsnį. Knygoje aprašyta 1953 metų jo suėmimo ir kalinio istorija, kitaip tariant, nelaisvės metai.

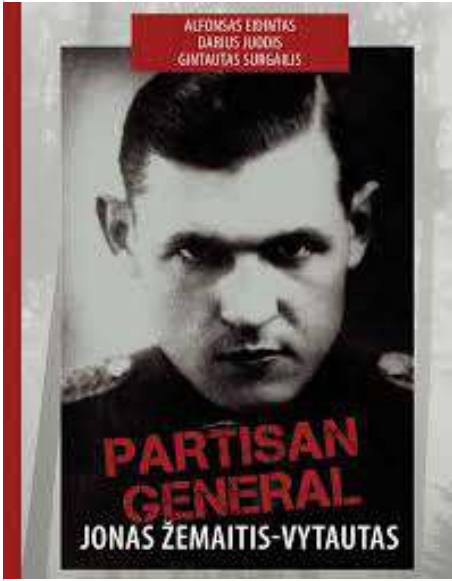
Dr. D. Juodis, knygoje aprašęs J. Žemaičio partizaninę veiklą, pabrėžė, kad dokumentų apie ją nėra, todėl leidinyje jis buvo pristatytas pirmiausia kaip žmogus, t. y. šiltai, remiantis artimųjų pasakojimais ir prisiminimais. „Tai – konkreti istorinė asmenybė, todėl čia parodyti ir J. Žemaičio jausmai, pavyzdžiui, kaip jis susitinka su kūdikio globėja, kaip nori apkabinti jį ir pan. Tai rodo, kad mūsų istorijoje pirmiausia jis buvo žmogus, – teigia prof. A. Eidintas. – Apie tokią istorinę figūrą, kai nėra jokio istorinio dokumento, nebuvo ir nėra lengva rašyti.“

Knygoje pateikta bendra informacija apie Lietuvos istorijos įvykius (ypač partizaninę kovą), kurie leidžia užsienio skaitytojui geriau suprasti aprašomąjį metą. Autoriai taip pat susidūrė su kai kuriomis vertimo problemomis, nes esama terminų, kurie lietuviams savaime suprantami, o užsieniečiams – nevisiškai. „Leidinyje anglų kalba mums buvo iššūkis, nes susidūrėme su kai kurių terminų vertimo problema. Pavyzdžiui, tuo laikotarpiu veikė „sribai“ ir mes žinome, kas tokie jie buvo. Tačiau kilo klausimas – kaip šį terminą reikėtų išversti į anglų kalbą? – svarsto dr. D. Juodis.

Pasak prof. A. Eidinto, jau yra parengta šio leidinio lietuviška versija. „Ji bus šiek tiek platesnė, joje bus daugiau iliustracijų ir kitos medžiagos. Manome, jog reikia apie tokius žmones ir istorines asmenybes rašyti, kad visuomenė daugiau sužinotų apie šią mūsų istorijos dalį, pajustų jos tragizmą, – aiškino profesorius. – Tikime, kad dėl to rasime savo skaitytoją.“ x

2.

3.

- 1. Dim. plk. ltn. dr. Gintautas Surgailis.
- 2. Prof. A. Eidintas.
- 3. Knygos anglų kalba apie partizaną generolą Joną Žemaitį-Vytautą viršelis.
- 4. Dr. Darius Juodis.

4.

GLOBALIZACIJA, EUROPEIZACIJA IR... GEROVĖS VALSTYBĖ

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Visai neseniai dar kartą perskaičiau visą Vlado Putvinskio-Pūtvio kūrybą. Neslėpsiu, XXI amžiuje LŠS ideologo teiginių radikalumas ir tuo pat metu daugiaprasmiškumas kelia daug minčių, tačiau žvelgdamas į dabarties viešąją erdvę neretai randi ne ką prastesnių pasisakymų, kurie skamba it kvietimas apsistatyti tvoromis ir džiaugtis „nuosavais rūtų darželiais“. Tikiu, jei V. Putvinskis gyventų mūsų laiku, jis, ko gero, būtų aršus proeuropietis.

7

DAUGIAPRASMĖ GLOBALIZACIJA

„Globalizacija yra neabejotinai egzistuojantis reiškiny, kuris, regis, ir toliau auga. Sienų nykimas ir laisvas pinigų, žmonių, prekių judėjimas dažniausiai pristatomas kaip aukščiausias siektinas gėris, tačiau ar iš tiesų to turėtume siekti bet kokia kaina?

Atsakymas nėra lengvas, mat globalizacijos pasekmės yra daugiapasmės. Tarkime, būtų naivu teigti, kad atsiriboję nuo pasaulio gyventume geriau. Lietuva yra per maža, kad galėtų sukurti uždarą sistemą, tokį vėlyvojo feodalizmo natūrinį ūkį, kuriame viskas, ko reikia, gaminama vietoje. Jei aplinkinis pasaulis dingtų, toks „ūkis“ išgyventų ir be išorės pagalbos.

Beje, bendriausia prasme mūsų nedraugingoji rytinė kaimynė labai primena tokį darinį. Sankcijos Rusijai šios šalies nesužlugdo pirmiausia dėl to, kad ši uždara sistema – didžiulė ir beveik visko, ko reikia, galima pasigaminti net visai atsiribojus nuo pasaulio. Tai nebus turtingas gyvenimas, bet veikiau išgyvenimas, todėl sankcijų pašalinimas pirmiausia rūpi tos šalies pramonininkams, žaliavų pardavėjams, kitaip tariant, turtingiesiems. Jie šioje situacijoje „skursta“ labiausiai.

Būtų naivu sakyti, kad darbo pasidalijimo principo pritaikymas tarptautinei prekybai yra blogis. Kiekviena šalis specializuojasi gaminti tuos produktus, kuriems gaminti turi geriausias sąlygas ir žinias, ir vėliau apsieičia produkcijos pertekliumi su kitomis šalimis, kurios irgi veikia panašiu principu. Juk mes niekada neišauginsime Lietuvoje

Kaip tikra globali lietuvė skudurinė Onutė taip pat mėgsta prasiblaškyti: Praha, Paryžius ir Strasbūras.

tokio skonio vynuogių kaip Prancūzijoje, o jei vėl sugalvotume gaminti televizorius, jie tikrai būtų prastesni nei japoniški.

Globalūs vartotojai gali rinktis iš daugiau prekių ir paslaugų, ką jau kalbėti apie laisvą judėjimą. Tačiau ne viskas taip paprasta. Išvardysime keletą pavojų, kurie anksčiau ar vėliau pradeda skatinti norą izoliuotis nuo pasaulio:

– globalūs finansai skatina nežabotą spekuliaciją, nes dažnai tai duoda daugiau pelno nei gamyba. Kitaip tariant, turint galvą ant pečių galima nemenkai užsidirbti vien pardavinėjant pinigus ir jų vertės kitimo skirtumą;

– didėja atotrūkis tarp turtingųjų ir sunkiai besiverčiančių (žmonių, valstybių);

– valstybės tampa pažeidžiamos globaliųjų monopolijų (tarkime, „Microsoft“ valdo 90 proc. pasaulio rinkų), susidaro situacija, kai verslas gali diktuoti sąlygas valstybėms, o ne priešingai;

– žemėje prastėja ekologinė padėtis. Nenuostabu, kad išvardytos priežastys verčia daugelį manyti, jog apsistačius tvoromis bus geriau, tačiau pabandykime įsivaizduoti lietuvišką mobilųjį telefoną arba, tarkime, lokomotyvą su geležinkelio įranga ir klausimų turėtų nebekilti.

Tiksliau sakant, viena problema visuomet lieka – kaip išlaikyti balansą tarp nuosavo „kiemo“ ir viso to, ką vadiname globalizacijos pasekmėmis ar net grimasomis?

EUROPEIZACIJA IR SĄMOKSLO TEORIJOS

Pirmiausia, antiglobalistai privalo susirasti taikinį, kad turėtų su kuo kovoti (įdomiausia, kad dažniausiai „kovotojai“ yra pasiturinčių tėvų vaikai studentai, kurie, kovodami su globalizmo ydomis, patys gyvena gana pasiturinčiai). Dažnai juo tampa ekologinės problemos, išnaudojimas ar dar kokia neapibrėžta tema.

Lietuvoje susiformavo keista situacija, kai europeizacija tapo tokiu taikiniu ir didžiausi kovotojai su tuo yra... radikalūs dešinieji (nors šiaip pasaulyje įprasta, kad su globalizacija kovoja kairiosios jėgos, tačiau kairuoliškos ES elito nuostatos leidžia pasireikšti ir dešiniams bei nacionalistams, kas ir nutiko pas mus).

Pirmiausia įžvelgiamas eurokratų sąmokslas: suprask, jų tikslas yra suvienodinti visas Europos tautas ir žmones bei sukurti žmogų be savybių. Tuomet pasigirsta teiginys, kad „Sovietų Sąjungą pakeitė kita“ ir kad geriau būtų buvę kažką daryti kitoniškai. Tik kaip? Atsakymo neišgirsite.

Būtų galima palikti šiuos svaigulius ramybėje, nes jokių pasiūlymų nėra. Tik rypavimas ir skundimasis. Viskas blogai. Tačiau iš tiesų praėjo nemažai narystės ES metų ir daugeliui tapo aišku, kad viskas, kas nutinka blogo lietuviškojo identiteto, istorijos formavimo ir kitose srityse, dažniausiai kyla iš mūsų pačių. Eurobiurokratai nesėdi ir nerašo scenarijų, kaip nutautinti Lietuvą. ES įtaka yra gana ribota ir daugiausia pasireiškia ekonominės veiklos reguliavime bei su

kitais laisvo žmonių, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimo dalykais. Tačiau socialinėje apsaugoje, sveikatos apsaugos politikoje, švietime, t. y. srityse, kurios tikrai svarbios kiekvienam, sprendimus balsuodami priima nacionalinių valstybių piliečiai.

Dar viena svarbi aplinkybė – pradeda kisti ir ES institucijų požiūris į svarbius dalykus. Ilustratyvus pavyzdys: Bendrijos diplomatinės vadovas Josepas Borrellis Turkijai atidarius sienas ir imigrantams plūstelėjus į Graikiją pasakė: „Noriu nusiųsti aiškų žinią – nevykite sienos link. Siena nėra atvira.“ Graikijos policininkai teisėtai imigrantus (išimtinai jaunos ir stiprius vyrus) vaikė specialiosiomis priemonėmis ir neteko girdėti, kad kas nors būtų tai smerkęs. Po pirmosios imigrantų bangos ES susivokė, kad tokia politika niekur neveda. Imigracija turi būti stipriai kontroliuojama ir valdoma.

Tam pačiam J. Borrelliui priklauso ir šie žodžiai, pasakyti viešint Afrikoje: „Liaukimės vaidinę „angelus“ ir tvirtai atsistokime ant kojų. Mums gresia karas. O kai gresia karas, reikia kariauti. Žinoma, norime karą sustabdyti. Norime laimėti karą laimėdami taiką.“ Dar prieš metus toks Europos Sąjungos diplomatinės vadovo kalbėjimas buvo neįsivaizduojamas.

GEROVĖS VALSTYBĖ

Respublikos prezidentu tapus Gitanui Nausėdai gerovės valstybės žodžių junginys tapo ypač populiarus. Prezidentas tai įvardijo kaip vieną iš pagrindinių savo siekinių. Iš pirmo žvilgsnio lyg ir viskas gerai: susitvarkome su globalizacijos anomalijomis,

įveikiame savo baimes Europos atžvilgiu, drąsiai ir atvirai žvelgiame į laukiančius iššūkius ir stojame kurti tokią valstybę.

Tačiau situacija – sudėtingesnė. Iš karto kyla esminė problema: jei manoma, kad gerovės davėjas privalo būti valstybė, ši žinia turi labai konkretų turinį, žymintį politinės minties stiprų posūkį į kairę. Tai reiškia didesnius mokesčius, biurokratijos didėjimą ir surinktų lėšų perskirstymo augimą. Kitaip tariant, tai naujojo socializmo kelias, kuriuo yra pasukę skandinavai.

Jei sutariama, kad gerovę kuria ne mokesčius perskirstanti valstybė, o patys žmonės, bendruomenės ir jų kuriamas verslas, t. y. jei mąstoma dešinėsios politinės minties nuostatomis, pagrindinis dėmesys turėtų būti sutelktas į verslą, individualią iniciatyvą, o valstybė užtikrina saugų piliečių gyvenimą ir kuo mažiau kišasi į lėšų perskirstymą.

Gauti visokeriopą apsaugą piliečiams labai patinka, todėl nieko keisto, kad pasaulio šalių reitinguose „gerovės valstybės“ modelio šalys stovi aukštai. Tačiau, jei kreipiame žvilgsnį į šalis, kur patrauklu investuoti, vystyti verslą, daugiausia minimos „laukinę rinką“ išpažįstančios šalys: Jungtinė Karalystė, Singapūras, Pietų Korėja, JAV, Šveicarija, Naujoji Zelandija, Japonija.

Mūsų valstybei anksčiau ar vėliau teks daryti pasirinkimą, tačiau prieš tai derėtų susitvarkyti su nepagrįstomis baimėmis, sąmokslų teorijomis ir tiesiog užkardyti bet kokią galimybę manipuliuoti piliečių protais.

8

Tekstas ir nuotraukos – Valdas Kilpys

Kai netoli Eilato, dykumose stovinčio Ramono oro uosto praleidžiamojo posto apsauginiai pamatė per dykumas jų link artėjančius tris bėgikus, tarp jų kilo nedidelis sąmyšis. Nepatiklūs žvilgsniai varstė ir priartėjus: „Jūs, vyručiai, iš Eilato tiesiai atbėgot? Per dykumas?“ Nužvelgę nuo galvos iki kojų praleido netikrinę dokumentų.

Kiek supratome, tokių kvailių šiame pašalyje dar niekas neregėjo...

VIETOJE PRADŽIOS

Viskas prasidėjo praeitais metais, kai „Misija Sibiras“ ekspedicijų vadovas ir neprastas bėgikas Arnoldas Fokas pusiau juokais socialiniame tinkle pasiūlė savo prieteliams prasibėgti... Kopenhagoje. Bilietai – pigūs, lėktuvas Danijos sostinėn nuskrenda anksti ryte, tad laiko pamiklinti kojas ir grįžti atgal tuo pačiu orlaiviu visai pakanka. Tai ir buvo atlikta.

Nuo pirmosios kelionės kažkaip natūraliai susiklostė, kad grupės branduolį sudarė šauliai ir kariai savanoriai. Kai buvo nuspręsta nukakti į Izraelio kurortą Eilatą, situacija nepakito. „Tokios kelionės yra ne tik puiki proga pasportuoti, bet ir tiesiog gerai praleisti laiką. Tai kažkas naujo, neiprasto ir šiek tiek avantiūristiško“, – pasakojo A. Fokas. Jo teigimu, tokios kelionės yra itin kuklaus biudžeto, mat, miegama hosteliuose, skrendama tik pigiomis oro linijomis, o maitinasi kaip kas išmano.

Daiktų imama tik tiek, kad būtų galima persirengti po bėgimo, ir, aišku savaime, viskas nešama ant savo pečių. „Labai džiaugiuosi, kad bėgimas Izraelyje kai kam tapo puikia proga vėl grįžti į sportą ar bent jau mesti rūkyti“, – šypsenos neslėpė sibirus išmaišęs pašnekovas.

KAIP MES BĖGOME PER DYKUMAS IR SUSTOTI NEGALĖJOME...

ORO UOSTAI. MŪSIŠKIS IR ANAS

Vilniaus oro uoste susirinko dvylika pasiryžėlių, apsitempusių bėgimo rūbais ir gal kiek keistokai atrodančių su savo menkomis kuprinikėmis ir spalvotu apsirengimu. Pora vaikunukų po oro uostą vaikštinėjo tik su šortais (vėliau pasirodė, kad jie buvo teisūs dėl aprangos). Grupės pagrindą sudarė kariai savanoriai – net keturi. Trys šauliai žemaičiai atstovavo šlovingai mūsų organizacijai. Bėgime dalyvavo net trys merginos.

Po trumpo susipažinimo ir nedidelio pasitarimo laukė tiesioginis beveik penkių valandų skrydis į Pietų Izraelyje esantį Eilato kurortą. Beje, dar prieš skrydį sklandė kalbų apie Izraelio imigracijos tarnybų pareigūnų įtarumą. Ypač tuomet, jei jūsų pase pūpsio arabiškais rašmenimis išmargintas antspaudas.

Įtarimai nepasitvirtino. Atsidūrėme Šventojoje Žemėje, kuri pasitiko nejprasta vakaro šiluma. Atvykę apie devintą valandą vakaro daugelis bėgikų startavo apsirengę tik marškinėliais trumpomis rankovėmis.

MIESTO LINK

Buvo nutarta, kad į Eilatą bus bėgama autostrados kelkraščiu. Nors tai nėra pati mieliausia trasa, konkrečiu atveju rinktis nebuvo iš ko: pirmiausia, iki miesto – per dvidešimt kilometrų, antra, naktį bėgti kalnuotomis vietovėmis ir per dykumą tikrai neprotinga. Ir trečia, laukė didysis iššūkis, bėgimas laukinėje gamtoje, tad išnaudoti per daug jėgų būtų buvę neišmintinga.

Užsitempę ant galvos „ciklopus“ (tokios ant kaktos styrančios lempos su tampriais dirželiais) ir apsikaisę šviečiančiomis juostomis bėgikai pasileido Eilato link. Izraelio kelių specifika, kaip ir visa kita šioje šalyje, labai siejasi su saugumo reikalais. Periodiškai, kas penki kilometrai, išdėstyti policijos postai daugeliui buvo ir neramumo šaltinis: o jei sustabdys, lieps važiuoti autobusu? Tačiau pirmame poste policininkas tik paklausė, ar planuojame grįžti atgal į oro uostą, ir išgirdęs, kad ne, atsainiai mostelėjo ranka.

Liko tik darniai lapnoti šalikele. Sulaukta nemažai garsinių signalų. Ir riksmų. Tiesą pasakius, taip ir liko neaišku, čia žydai džiaugiasi mūsų pasiryžimu ar išdeda į šuns dienas, kad gąsdiname vietos vairuotojus. Daugelis jų vos ne sustodavo pamatę priešais šalikele artėjančią keistai iliuminuatą bėgikų kompaniją.

Ramus oras, gaivi naktis ir net danguje spindintis priešpilnis mėnulis buvo idealus laikas bėgti. Miestas pasiektas sėkmingai, vandens visiems pakako, o vietos policininkai bėgikais taip ir nesusidomėjo.

VIETOS REIKALAI

Nesivieliant į istorinį kontekstą ir politikavimus dera pažymėti, kad nuo 1967 metų Izraelio per Šešių dienų karą perimtos žemės išlieka pastangų užbaigti arabų ir Izraelio konfliktą epicentre. Nors Izraelis 1982 metais Egiptui pagal taikos sutartį grąžino Sinajaus pusiasalį, o 2005 metais pasitraukė ir iš Gazos Ruožo, Eilatas, kaip vienintelis Izraelio miestas, esantis šalia Raudonosios jūros, visgi yra apsuptas ne visai draugiškų Izraeliui šalių. Ir jos – ranka pasiekiamos.

Iš plažo matosi Egipto ir Jordanijos krantai, kiek atokiau – Saudo Arabijos teritorija, tad pagrindo nerimauti yra, nors to nepasakysi būdamas pačiame mieste. „Karo vyrai“ netruko pastebėti, kad kiekvienas viešbutis ir, kaip sakė vietiniai, privatus namas turi „saugią kambarių“. Tai storų gelžbetonio sienų apsaugotos patalpos su 1,5–2 cm storio plieno langinėmis.

Ypatingų saugumo priemonių nepamatysi, tačiau nejpratusiam keistai atrodo vaikiškų veidų Izraelio kariuomenės šauktiniai su automatiniais šautuvais ant peties. Ir nors viešumoje pas juos nepamatysi ginklo su prijungta dėtuve, žvitri akis iš karto pastebėjo, kad bent viena dėtuvė prie diržo yra su koviniais šoviniais. Tačiau niekas dėl to nesuka galvos – laikai neramūs ir kiekvienas supranta, kad priemonės adekvačios.

Beje, jau kitą dieną bėgant atgal į oro uostą atsitiktinai surastas gynybinis įrenginys aiškiai parodo, kad ši tema Izraelyje visuomet yra pagrindinė.

KELIAS ATGAL

Kai Lietuvos dangų dengė švininiai debesys ir žemėn krito šlapdriba, Izraelio pietuose starto dieną prognozavo 26 laipsnius šilumos. Trys pasiryžėliai nusprendė misiją įvykdyti iki galo ir atgal į oro uostą grįžti kalnais ir dykuma. Kadangi kelias šį kartą nebuvo tiesus, o vingiavo tarp kalnų, susidarė per 25 km atstumas. Startavę apie 11 valandą ryte bėgikai pirmiausia pajuto kalnų malonumus. Tai itin aštrių akmenų pagrindas, kuriuo bėgant paprastais sportbačiais gana nejauku. Ypač kojas dėliojant nuolaidžiu šlaitu. Dar viena priežastis nerimauti – šiose vietose kariuomenė turi bent kelias šaudyklas ir nuolat regimi ženklai, kuriuose prašoma judėjimą suderinti su vietos jėgos struktūromis, nieko gero nežadėjo. Nerimą dar padidino vieno iš bėgikų rastas minosvaidžio sviedinio stabilizatorius.

Gal po gero pusvalandžio bėgimo kalnais buvo pastebėtas keistas akmeninis statinys. Pasirodo, tai aukščiausioje vietoje įrengtas gynybinis postas su puikiu

suplanavimu: požemine slėptuve, sandėliais ir apkasų sistema, kur padaryti net specialūs pagrindai sunkiesiems kulkosvaidžiams. Kadangi nuo tos vietos iki Jordanijos – vos keli kilometrai, apačioje plytinti žemuma iki kaimyninės šalies „prašaudoma“ kiurai. Be aviacijos tokį „tašką“ įveikti būtų labai sunku. Svarbu ir tai, kad vietos gamtinės sąlygos šį postą išlaiko puikiausios būklės: akmenyje iškirsti apkasai neapauga žolėmis, akmeninės sienos lyg vakar statytos, žodžiu, suveži ginklus, amuniciją ir reikalingus dalykus, pastatai sargybą ir turi stiprų atramos „tašką“.

Susižavėję žydų racionalumu bėgikai tęsė bėgimą. Šių eilučių autoriui pradėjo aiškėti nemaloni tiesa: Lietuvoje bėgant pusę maratono pakanka pasiimti apie litrą vandens, tačiau šį kartą su atsarga buvo pasiimta 1,5 l skysčių. Pasirodo saulė, dykumų oras ir reljefas reikalauja daugiau ir pusantro litro yra aiškiai per mažai. Baigiant antrą dešimtį kilometrų pasireiškė pirmieji dehidratacijos požymiai, todėl paskutinius kilometrus teko įveikti sukaupus valios likučius.

Pasilabinę su budriais apsauginiais oro uoste bėgikai ir vėl buvo pastebėti. Šį kartą – tualete, kur sportinės aprangos nusirengimas ir bandymas apsiprausti kriauklėje iš karto sukėlė aplinkinių įtarimą ir vos po kelių minučių prisistatė ginkluoti apsaugos darbuotojai. Jiems ir vėl teko pasakoti tą pačią nuotykingą istoriją: taip, atbėgome savo kojomis, taip, esame kiek kvaištelėję, viską sutvarkysime, mes nieko blogo nedarome, gal tik sunkiai telpame į nustatytus rėmus ir, be jokios abejonės, štai mūsų pasai.

Daiktų *kniausti* nesiryžo – pamatę prakaitu pertvinkusius ir druskomis apėjusius rūbus, patikrinę dokumentus apsauginiai dingo. Liko tik sutvarkyti tualetą, sulaukti likusių kolegų ir kelti sparnus mylimos Lietuvos link.

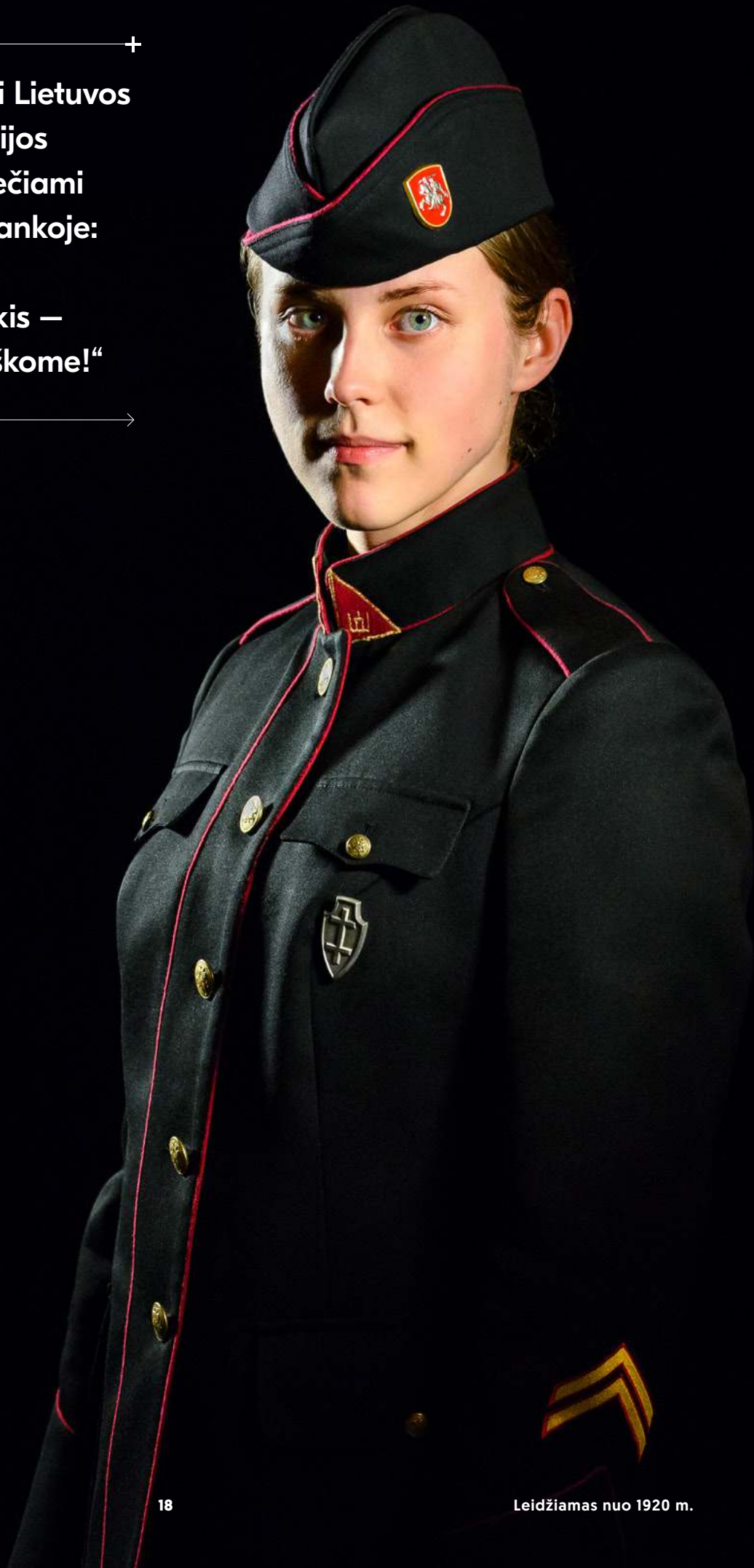
P. S. Ir žinote ką? Jei kada nors teks patirti dehidrataciją, ieškokite kokakolos, vandens ir... alaus. Sumaniai derinamas mišinys *pramuša* viską. x

Gynybiniai įtvirtinimai Izraelyje.

Norintys tapti Lietuvos
karo akademijos
kariūnais kviečiami
dalyvauti atrankoje:

„Jei esi mūsiškis –
mes Tavęs ieškome!“

9

JAUNIEJI ŠAULIAI RENKASI KARININKO KELIĄ

Tekstas – Lina Valtiekūnaitė
Nuotraukos – Eimantas Genys

Šaulė Rūta Visockytė šiuo metu studijuoja Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje. Kariūnė sako, kad jai čia tinkamiausia vieta pažinti save ir artimą, prisiliesti prie valstybės istorijos ir dabarties, mąstyti ir veikti.

„Tikriausiai nė nebūčiau pagalvojusi apie Karo akademiją, nes anksčiau ji man atrodė tolima ir neatrasta, apipinta mitų, kurie bylojo, kad studijas joje renkasi tik patys stipriausi, o aš nieko dar nesugebu, – prisimena Rūta. – Tačiau tik tada, kai pats išsidažai maskuojamaisiais dažais, apsiauni kerzus, suvoki, kad Akademijoje tarnauja ir studijuoja tokie pat žmonės kaip tu. Vienintelis skirtumas tarp mūsų tik tas, kad jie „atsistojo nuo sofos ir kažką nuveikė“. Bet „atsistojau“ ir aš – išgyvenusi pirmųjų įveiktų iššūkių džiaugsmą ir fizinį skausmą, nuėjusi kilometrų kilometrų žygiuose, supratau, kad man to dar maža.

Lietuvos šaulių sąjungoje patirti pirmieji kartai, šimtai neatsakytų klausimų apie save, Lietuvą ir kariuomenę sukėlė pažinimo troškulį, kurį po truputį bandau numalšinti jau Karo akademijoje. Visada didžiuodamasi žiūriu į šaulius, kurie savo kasdienybėje atranda laiko prisidėti prie Sąjungos veiklos ir su meile tai daro!“

Atrankos į Karo akademiją rezultatai rodo, kad susidomėjimas studijomis joje didžiausias tarp Lietuvos šaulių – pernai į Akademiją įstojusiųjų daugiau kaip pusė buvo šauliai, daug jų rinkosi karininko kelią ir anksčiau, pasiryžę toliau siekti užsibrėžto tikslo – tapti Lietuvos karininkais.

VYKSTA ATRANKA Į STUDIJAS LIETUVOS KARO AKADEMIJOJE
Norintys studijuoti Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje jau gali registruotis jos Atrankos centre ir dalyvauti motyvaciniam pokalbyje.

Tai – pirmasis atrankos etapas, pakeitęs anksčiau laikytą profesinio tinkamumo testą, skirtas kandidatų norui ir pasiryžimui tapti Karo akademijos kariūnais, o vėliau – karininkais įvertinti.

Motyvaciniame pokalbyje gali dalyvauti vaikinai ir merginos nuo 18 iki 28 metų. Sėkmingai jame pasirodžiusių – mažiausiai 6 balus iš 10 galimų surinkusių – kandidatų rezultatai galioja dvejus metus. Per pokalbį ne mažiau kaip 6 balais įvertinti jaunuoliai įgyja teisę dalyvauti kituose stojimo etapuose.

Norintys dalyvauti motyvaciniam pokalbyje jaunuoliai kviečiami registruotis Akademijos atrankos centro telefonu **+ 370 682 310 72** arba el. paštu **lka.atranka@mil.lt**. Registracija kiekvienam kandidatui yra būtina.

KAIP VYKSTA MOTYVACINIS POKALBIS?
Individualaus pokalbio metu vertinimo komisija kandidatui pateikia nuo 5 iki 10 klausimų apie profesinės veiklos srities pasirinkimo veiksnius ir krašto apsaugos sistemoje (KAS) įgytą praktiką, asmenines savybes, galinčias daryti įtaką studijoms LKA ir tarnaujant Lietuvos kariuomenėje, etninius kandidato principus (etikos suvokimą, darbo stilių, konfliktų sprendimo metodus) ir ateities planus, savo profesinės veiklos po 5–10 metų įsivaizdavimą.

Individualaus pokalbio metu vertinimo komisija atsižvelgia į stojančiojo gebėjimą pristatyti savo visuomeniškumą ir jo motyvus, pasirengimą studijuoti Lietuvos karo akademijoje, ryžtą tapti karininku ir tarnauti Tėvynei, požiūrį į karininkų rengimą ir būsimą profesiją, lietuvių kalbos kultūrą ir sklandų minčių dėstymą.

Kiekvienas komisijos narys savarankiškai vertina kandidatus pagal pokalbyje aptariamą temą nuo 0 iki 2,5 balo.

Motyvacijos vertinimo komisijos narių įvertinimo vidurkis imamas kaip stojančiojo motyvacinio pokalbio rezultatas. Maksimalus įvertinimas – 10 balų.

KĄ KANDIDATAI TURI ATLIKTI PO MOTYVACINIO POKALBIO?
Sėkmingai į komisijos narių klausimus atsakę jaunuoliai turi pasitikrinti sveikatą Karinėje medicinos ekspertizės komisijoje ir Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijai bendram priėmimui organizuoti (LAMA BPO) (www.lamabpo.lt) pateikti prašymą studijuoti Lietuvos karo akademijoje, kurioje studijos finansuojamos iš valstybės biudžeto lėšų.

KUO IŠSKIRTINĖS STUDIJOS LIETUVOS KARO AKADEMIJOJE?
LKA yra siūloma:
– tapti šalies gynybos dalimi;
– 100 % valstybės finansuojamas studijas;
– stipendiją ir visas karių socialines garantijas.
Perspektyvos čia – tai:
– bakalauro diplomą;
– leitenanto laipsnis;
– dinamiška karininko karjera šalies ir NATO institucijose.

Studijos Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijoje – tai daugiau negu jas baigę gali tikėtis karininkai, kurie renkasi sunkiausius gyvenimo taikinius ir patys yra didelės vertės taikiniai kitiems, kuriems charakteris ir lyderystė yra pagrindinis jų kelias. „Mes gerbiame Lietuvos vėliavą – tokią, kokia ji yra. Ir kitos mums nereikia“, – sako Akademijos absolventai. x

PRISIMENANT LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS ATKURIAMĄJĄ KONFERENCIJĄ

1.

Tekstas – Stasys Ignatavičius, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas

1989 metų gruodžio 18 dieną įvykusiame LŠS Laikinosios Tarybos ir LŠS atkūrimo iniciatyvinės grupės išplėstiniam posėdyje, be kitų klausimų, buvo iškelta mintis, šalyje atsikūrus keliolikai šauliškų padalinių, organizuoti Lietuvos šaulių sąjungos atkuriamąją konferenciją, kurios metu išrinkti LŠS Centro valdybą ir jos pirmininką, patvirtinti Statutą ir organizacijos veiklos gaires bei Lietuvos visuomenei paskelbti apie jau atkurtą ir veikiančią Lietuvos šaulių organizaciją.

Posėdyje buvo nutarta konferenciją šaukti vasario 15–16 dienomis ir kartu paminėti 71-ąsias Lietuvos Nepriklausomybės Akto metines. Prasidėjo kruopštus ir įtemptas pasiruošimo konferencijai darbas. Jau 1990 metų sausio 3 dieną LŠS Laikinosios Tarybos pirmininko pavaduotojas kultūrai Vytautas Zenkus ir LŠS atkūrimo iniciatyvinės grupės narys Erikas Heidrikis (tarpukario šaulys) susitiko su „Žinijos“ draugijos („Žinija“ buvo užėmusi istorinio Šaulių sąjungos pastato 2-ąjį aukštą ir namo priestatą turėjo salę) direktoriumi Zenonu Kamarūnu ir pateikė raštišką prašymą dėl salės LŠS atkuriamajai konferencijai ir patalpų būsimajai LŠS Centro valdybai.

1. LŠS atkuriamoji konferencija, 1990 m. vasario 15 d.

Sausio 4 dieną jau atsikūrusiems ir beatsikuriantiems šaulių padaliniams buvo išsiųstas aplinkraštis apie numatomą konferenciją ir nurodymas LŠS Laikinajai Tarybai atsiųsti konferencijos delegatų sąrašus. Tą pačią dieną buvo išsiųstas kvietimas LŠS Tremtyje [su šia Išeivijos lietuvių šaulių organizacija glaudus ryšis buvo užmegztas 1989 metų rugpjūčio mėn.] Centro valdybos pirmininkui Mykolui Abariui ir LŠST rinktinių bei kuopų nariams dalyvauti LŠS atkuriamosios konferencijoje. Tos dienos LŠS Laikinosios Tarybos posėdyje buvo patvirtintas Tarybos pirmininko Romo Zykaus parengtas kreipimosi į Lietuvos žmones projektas ir organizacijos veiklos kryptys, Tarybos atsakingasis sekretorius Stasys Ignatavičius pateikė pradinį LŠS Statuto projektą ir kviečiamų svečių sąrašą, pirmininko pavaduotojas organizaciniams reikalams Valdemaras Leonavičius posėdžio dalyvius supažindino su žiniasklaidai paruoštais informaciniais straipsniais apie artėjančią konferenciją. Sausio 10 dieną LŠS Laikinoji Taryba raštu kreipėsi į Kauno miesto LDT Vykdomojo komiteto pirmininką Alfonsą Gaputį prašydamą iki vasario 15 dienos [iki LŠS atkuriamosios konferencijos] suteikti patalpas LŠS Centro valdybos būstinei („Žinijos“ draugija atmetė LŠS Laikinosios Tarybos prašymą dėl patalpų LŠS Centro valdybai motyvuodama, kad jau daug metų išlaiko patalpas iš savo lėšų ir ne kartą jos buvo remontuojamos ir rekonstruojamos). S. Nėries gatvei grąžinti istorinį LŠS įkūrėjo Vlado Putvinskio pavadinimą ir Valstybinio istorijos muziejaus (Vytauto Didžiojo karo muziejaus vardas muziejui buvo grąžintas 1990 metų sausio 29 dieną) sodelyje atstatyti V. Putvinskio biustą [biustas buvo atstatytas ir pašventintas 1990 metų vasario 16 dieną, gatvei pavadinimas grąžintas tik 1990 metų spalio 24 dieną po ilgų „kovų“ su tuomete miesto valdžia]. Sausio 25 dieną LŠS Laikinosios Tarybos išplėstiniam posėdyje buvo patvirtintas LŠS Statuto projektas, uniformos modelis [uniformos buvo siuvamos „Mados“ siuvykloje siuvėjo Jono Jungaičio pagal 1935 metais buvusios šauliškos pilkos spalvos uniformos aprašus, kuriuos pateikė Istorijos muziejaus darbuotojas, šaulys Arvydas Pociūnas. Medžiaga buvo piršta iš „Litekso“ fabriko, sagas ir ženklus atsiuntė LŠST Centro valdybos pirmininkas Mykolas Abarius ir LŠST Trakų rinktinės pirmininkas Algirdas Zenkus.

Iki konferencijos buvo pasiūta 10 uniformų, iš viso pirmųjų pilkų šauliškų uniformų buvo pasiūta 18. Mano žiniomis, iki šių dienų išliko tik viena – Vytauto Didžiojo karo muziejuje galite pamatyti LŠS Garbės sargybos kuopos vado Sauliaus Slavinsko uniformą, su kuria jis buvo 1991 metų sausio mėn. gindamas Parlamentą] ir įsteigta propagandos-ideologijos komisija, kurios pirmininku buvo paskirtas žurnalistas Gediminas Jankus. Sausio 30 dieną įvykusiame LŠS Laikinosios Tarybos posėdyje, likus vos 2 savaitėms iki konferencijos, Tarybos pirmininkas R. Zykus pateikė prašymą atleisti iš pareigų [dėl darbo LPS Kauno skyriaus taryboje]. Patenkinus šį prašymą, Tarybos pirmininku buvo išrinktas S. Ignatavičius, posėdžio metu buvo pasiskirstyta konferencijos organizavimo ir vedimo darbai: už visą organizacinį darbą ir koordinavimą atsakingas S. Ignatavičius, už dalyvių registravimą – Algimantas Ragelis, už svečių apgyvendinimą – Juozas Remeikis, už dalyvių maitinimą – V. Zenkus, už garbės sargybos sudarymą ir renginio apsaugą – Liutauras Katilius [pirmasis Kauno šaulių būrio pirmininkas] ir Marius Sinkevičius, vėliavomis rūpintis pavesta Gintarui Linkui. Tos dienos posėdyje buvo pristatytas ir į LŠS Laikinąją Tarybą kooptuotas vilnietis Aleksandras Bendinskas.

Jau vasario 1 dieną įvyko kitas LŠS Laikinosios Tarybos ir LŠS atkūrimo iniciatyvinės grupės išplėstinis posėdis, kuriam pirmininkavo naujasis Tarybos pirmininkas S. Ignatavičius. Šio posėdžio metu buvo nutarta į konferenciją pakviesti „Kauno tiesos“, „Respublikos“, Vasario 16-osios“, „Mažosios Lietuvos“ ir „Gimtojo krašto“ korespondentus, kviesti Sąjūdžio, Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, jaunaliuvių, Lietuvos laisvės lygos, Tautininkų sąjungos, Demokratų partijos, Socialdemokratų partijos, Krikščionių demokratų partijos, „Caritas“, Neolituanų, skautų, ateitininkų ir dvasininkų atstovus. Iki konferencijos išplėstiniai LŠS Laikinosios Tarybos ir LŠS atkūrimo iniciatyvinės grupės posėdžiai vyko dar vasario 6, 8, 12 ir 14 dienomis, kol galop buvo sudėlioti visi taškai ant „i“ ir pasiruošta konferencijai. Konferencijos išvakarėse buvo baigtas tapyti Vlado Putvinskio portretas ir Šaulių sąjungos ženklas, kurie kabojo konferencijos salėje [visgi „Žinijos“ draugija leido konferencijai pasinaudoti sale, įgarsinimu bei apšvietimu ir skyrė LŠS Centro valdybai vieną kambarį – dabar „Trimito“ redakcija], buvo išleistas paskutinis [4] „Šaulių archyvo“ [buvo leidžiamas A. Ragelio, Valdo Bieliūno ir Algirdo Kodelsko pastangomis] numeris su straipsniais „LŠS susikūrimas“, „Šaulių sąjungos likvidavimas“, „Šaulių sąjungos atkūrimas tremtyje“ ir „LŠS atsikuria Lietuvoje“, o „Vasario 16-oji“ konferencijai

išleido priedą, kuriame buvo daugybė ideologinių straipsnių: „Lietuvos šaulių sąjungos susikūrimas“, „Ar tapsime tautinės idėjos puoselėtojai“, „A. Smetonos žodis Šaulių sąjungos dvidešimtmečiui“, „Atkurta Šaulių sąjunga – ideologinį pagrindą“, „Šaulių sąjungos atkūrimas tremtyje“ ir „Šauliai ir tautinė kultūra“. Paskutiniame posėdyje buvo visiškai apsispręsta į LŠS Centro valdybos pirmininko pareigas kelti A. Bendinsko kandidatūrą. Niekas tuomet nežinojome ir negalėjome patikrinti jo „padailintos“ biografijos ir to, kad jau gegužės 21 dieną teks su juo atsiseivinti už Išeivijos šaulių lėšų nuspėjamą.

Vasario 15 dieną nuo pat ankstyvo ryto prie „Žinijos“ draugijos salės rinkosi šauliai ir svečiai. Šauliams buvo išduodamos LŠS Atkuriamosios konferencijos dalyvių vardiniai mandatai, svečiams – kvietimai. Į konferenciją atvyko šaulių iš Kauno, Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio, Šiaulių, Telšių, Marijampolės, Varėnos, Kelmės, Prienų, Skuodo, Gargždų, Zapyškio, Ežerėlio ir Skriaudžių. Į salę įnešus šaulišką vėliavą, sugiedojus „Tautišką giesmę“ ir tylos minute pagerbus už Lietuvos laisvę žuvusius ir Gulago lageriuose mirusius šaulius, LŠS Laikinosios Tarybos pirmininkas Stasys Ignatavičius pasiūlė pirmininkaujančiu išrinkti A. Bendinską, balsų skaičiavimo komisiją, sekretoriatą [A. Ragelis ir G. Jankus] ir patvirtinti konferencijos darbotvarkę bei reglamentą. Registracijos komisijos pirmininkas V. Bieliūnas informavo apie dalyvių skaičių ir atvykusius svečius. Po įvadinės dalies pirmininkaujantis A. Bendinskas į sceną pakvietė Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Varėnos skyriaus chorą, kurio nariai pasveikino konferencijos dalyvius ir padainavo keletą patriotinių dainų. Pirmasis šaulius pasveikino LŠST Centro valdybos pirmininkas M. Abarius, kuris perskaitė LŠST Garbės pirmininko prof. Vaidievičiaus Andriaus Mantauto [V. Putvinskio vaikaičio] sveikinimo raštą [prieš konferenciją LŠS Laikinoji Taryba buvo gavusi LŠST Vilniaus šaulių rinktinės Kanadoje pirmininko Juozo Šiaučiulio, Simo Kudirkos šaulių kuopos Niujorke pirmininko Kęstučio Miklo, LŠST Centro valdybos moterų vadovės Anelės Kirvaitytės, Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės Čikagoje pirmininko Alfonso Paukštės, Karaliaus Mindaugo šaulių kuopos Monrealyje pirmininko Augusto Mylės, Juozo Daumanto šaulių kuopos Los Andžele pirmininko Juozo Pažėros, Geležinio Vilko šaulių kuopos Džilonge, Australijoje pirmininko Stasio Lipčiaus, Trakų šaulių rinktinės pirmininko A. Zenkaus, Margirio šaulių rinktinės Australijoje pirmininko Balio Kryžanausko, Nemuno jūrų šaulių rinktinės Čikagoje pirmininko Edmundo Vengiansko ir kitų Išeivijos šaulių padalinių vadovų sveikinimus] ir A. Bendinskui įteikė paskutinio tarpukario >

Konferencijos patvirtintame pirmajame atkurtos LŠS Statute buvo kalbama, kad „LŠS yra tautinė-kultūrinė visuomeninė organizacija. Ji tvarkosi demokratiniais pagrindais. LŠS nėra politinė partija ir nepriklauso jokiai partijai.

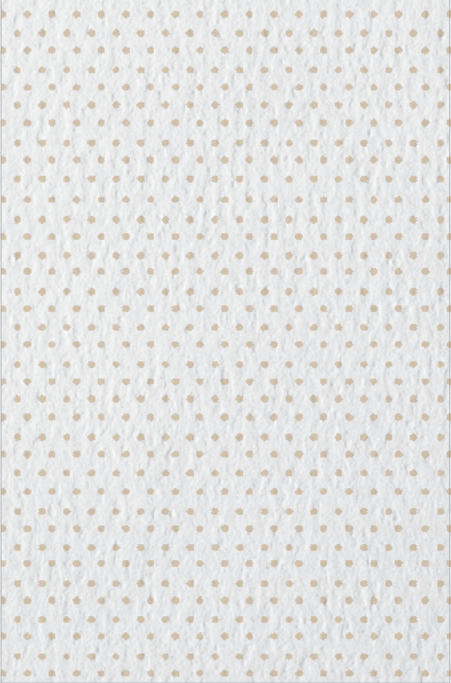
Lietuvos Šaulių sąjungos vado plk. Prano Saladžiaus sidabrinį šaulio ženklą (vėliau, po A. Bendinsko pašalinimo, ilgai teko „pakvoti“, kol šis ženklas grįžo į Šaulių sąjungą – dabar jis Vytauto Didžiojo karo muziejuje), kuris pagal testamentą turėjo būti perduotas pirmajam Lietuvoje atkurtos Šaulių sąjungos vadui.

Po Išeivijos šaulių pirmininko sveikinimo konferencijos dalyvius sveikino V. Putvinskio vaikaitis Rimantas Pūtvis, Šaulių sąjungos įkūrėjo Mato Šalčiaus dukterė raminta Šalčiūtė-Savickienė, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininkas Balys Gajauskas, Lietuvos demokratų partijos pirmininkas Saulius Pečeliūnas, Lietuvos tautininkų sąjungos pirmininkas Rimantas Smetona, korporacijos „Neo Lithuania“ pirmininkas Juozas Enčeris, Vytauto Didžiojo karo muziejaus skyriaus vedėjas Algirdas Juozapas Markūnas, Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdžio, jaunalietuvių, skautų, „Caritas“, Lietuvos laisvės lygos, Lietuvos krikščionių-demokratų partijos ir Lietuvos politinių kalinių gelbėjimo komiteto atstovai. Pagal patvirtintą konferencijos darbotvarkę pranešimus skaitė A. Bendinskas (apie tautos pasipriešinimo istoriją), S. Ignatavičius (apie Šaulių sąjungos istoriją ir dabartį), A. Ragelis (apie Šaulių sąjungos ideologiją) ir V. Zenkus (apie tautos auklėjimą ir kultūrą). Po pietų pertraukos konferencijos dalyviams buvo pateikti LŠS Įstatų (Įstatai Lietuvos Respublikos Ministrų Taryboje buvo patvirtinti 1990 metų kovo 23 dienos nutarimu Nr. 78), Statuto

ir Kreipimosi į LTSR Aukščiausiąją Tarybą projektai. Kreipimusi buvo reikalaujama pripažinti neteisėtą Lietuvos šaulių sąjungos likvidaciją ir grąžinti iki 1940 metų birželio 15 dienos turėtą Šaulių sąjungos turtą.

Konferencijos patvirtintame pirmajame atkurtos LŠS Statute buvo kalbama, kad „LŠS yra tautinė-kultūrinė visuomeninė organizacija. Ji tvarkosi demokratiniais pagrindais. LŠS nėra politinė partija ir nepriklauso jokiai partijai. LŠS tikslas – nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimas ir gynimas“. Konferencijai patvirtinus LŠS Įstatus ir Statutą bei priėmus kitus dokumentus, buvo pradėti rinkimai į LŠS Centro valdybą, LŠS Koordinacinę tarybą (LŠS Centro valdybos pagalbinė institucija), Garbės teismą, Kontrolės komisiją ir Šaulių žvaigždės ordino tarybą. Kandidatų sąrašai buvo sudaryti LŠS Laikinosios Tarybos posėdyje prieš konferenciją, todėl pirmininkaujantis A. Bendinskas pasiūlė balsuoti už jau paruoštus sąrašus. Tačiau prieštaraujant (daugumai vilniečių) konferencijos delegatams dėl kandidatų, buvo nutarta balsuoti už kiekvieną kandidatą atskirai. Į LŠS Centro valdybą buvo išrinkti: Aleksandras Bendinskas – pirmininkas, Juozas Remeikis (pašalintas 1990 metų gegužės 3 dieną už biografijos duomenų nuslėpimą) – pirmininko pavaduotojas, Stasys Ignatavičius – atsakingasis sekretorius ir Algimantas Ragelis – išdininkas. Už atskiras veiklos sritis atsakingais išrinkti – Vytautas Zenkus, Gediminas Jankus, Ovidijus Bernatonis, Valdas Bieliūnas, Aleksas Pašilis, Juozas Kavaliauskas, Vytautas Jančiauskas, Leonas Šilingas, Raminta Šalčiūtė-Savickienė ir Antanas Valaitis. Į LŠS Koordinacinę tarybą išrinkti – Algirdas Kodelskas, Viktoras Rudžianskas, Marius Sinkevičius, Linas Jakštas, Vytautas Milvydas, Gintaras Linkus (pašalintas 1990 metų gegužės 3 dieną už biografijos duomenų nuslėpimą), Remigijus Žičkevičius, Gintaras Dabrišius, Vytautas Kaminskas Remigijus Maliauskas, Leonas Šilingas ir Žilvinas Razminas. Į LŠS Garbės teismą išrinkti – Juozas Armonaitis – pirmininkas, nariai – Erikas Heidrikis, Klemensas Poderis, Vytautas Kučickis ir Vincas Urbonavičius (visi tarpukario šauliai). Kontrolės komisiją išrinkti buvo patikėta LŠS Centro valdybai. LŠST Centro valdybos pirmininkas Mykolas Abarius konferencijoje buvo išrinktas LŠS Garbės pirmininku. Vasario 16-osios rytą šauliai rinkosi Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje. Tą dieną iškilmingai buvo atidengtas paminklas Žuvusiems už Lietuvos laisvę, kuriam šauliai akmenis rinko Klaipėdos ir Varnių vietovėse (reikėtų paminėti, kad akmenų rinkimo akcijoje dalyvavę šauliai gavo vardinius kvietimus dalyvauti Vasario 16-osios iškilnių renginiuose). Taip pat buvo

atidengti ir pašventinti iškilniausiu Lietuvos žmonių biustai, tarp kurių biustas ir LŠS įkūrėjui, ideologui bei pirmajam viršininkui Vladimirui Putvinskiui. Prie šio biusto šauliai išsirikiavo su savo vėliavomis. Minėjimo metu kalbėjo LPS Seimo pirmininkas prof. Vytautas Landsbergis, LKP pirmininkas Algirdas Mykolas Brazauskas, naujasis LŠS pirmininkas A. Bendinskas, LŠST pirmininkas M. Abarius, LPS Seimo nariai, tuometės vyriausybės ir Kauno miesto vadovai. Šauliai padėjo vainikus prie atidengto paminklo ir V. Putvinskio biusto, prie kurio 14 šaulių davė priesaiką. Reikėtų paminėti, kad 1989 metų pabaigoje ir 1990 metų pradžioje LŠS Laikinosios Tarybos nariai į šaulių padalinių atkuriamuosius susirinkimus vykdavo su pirmąja LŠS vėliava ir susirinkimuose būdavo priesaikos davimo ceremonija. Bene masiškiausia tuo metu priesaikos davimo ceremonija įvyko 1990 metų gegužės 5 dieną, kai per 200 šaulių prie Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos rūmų organizavo mitingą LR Aukščiausiąjai Tarybai ir Vyriausybei remti (už šaulių paramą susirinkusiems padėkojo Aukščiausiosios Tarybos sekretorius Liudvikas Sabutis), pražygiavo Gedimino prospektu iki Katedros, kur šv. mišias aukėjo ir naująsias vėliavas pašventino monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas. Po šv. mišių ir vėliavų pašventinimo šauliai iškilminga rikiuote nužygiavo į Gedimino pilies aikštelę, kur ir įvyko priesaikos ceremonija. Priesaikos tekstą skaitė ir naujuosius šaulių organizacijos narius palaimino kunigas Robertas Grigas. Tą vakarą sovietinės informacinės programos „Vremia“ metu buvo parodytos ištraukos iš šaulių renginio Vilniuje. Ypač pagiežos diktoriaus negailėjo komentuodamas šaulių priesaiką – šauliai buvo įvardyti atgimusiaisiais smogikais ir neonacistais... x

Šauliai su svečiais Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje, Čikagoje.

LIETUVOS VALSTYBĖS ATKŪRIMO DIENA

Tekstas – Roma Bikulčius (LŠS Išeivijoje vado pavaduotoja)

2020 metų vasario 9 dieną Čikagoje, Marketo parko parapijoje, paminėta Vasario 16-oji. Šventė prasidėjo šv. mišiomis Švč. Mergelės Marijos Gimimo bažnyčioje ir LŠS Išeivijoje Čikagos šauliams iškilminga rikiuote įnešus vėliavas. Po mišių renginio meninę programą atliko talentingi pianistai iš Lietuvos Donaldas Račys ir Julija Sadaunykaitė.

Vėliau minėjimas tęsėsi parapijos salėje. Šventėje dalyvavo ir sveikinimo žodį tarę garbingi svečiai: LR gen. konsulas Čikagoje Mantvydas Bekešius, Ukrainos kongreso Amerikos komiteto prezidentas Ihoras Diacziunas, Amerikos lietuvių tarybos pirmininkas adv. Saulius Kuprys.

Lituanistikos tyrimo centro pirmininkas dr. Robertas Vitas minėjimo dalyviams papasakojo apie Amerikos kareivio vyr. lt. Samuelio Harriso žūtį kovose su maištaujančiais kareiviais 1920 metais Kaune, Aleksote. Šių metų vasario 24 dieną suėjo vyr. lt. Samuelio Harriso žūties 100 metų sukaktis (daugiau apie tai skaitykite 7 „Trimito“ puslapyje).

Minėjimo metu buvo galima susipažinti su paroda „Švenčiant Baltijos valstybių nepriklausomybės ir JAV bei Baltijos valstybių bendradarbiavimo šimtmetį“. Tikimasi, kad keliaujančią parodą bus galima dar ne kartą išvysti įvairiuose renginiuose ir minėjimuose. Vėliau Čikagos šauliai ir lietuviai iškilmingai minėjo Lietuvos nepriklausomybės dieną – Vasario 16-ąją Lemonte surengtame minėjime. Kitą savaitgalį Išeivijos šauliai kartu su Braitono parko bendruomenės

lietuviais iškilmingai šventė Lietuvos valstybės atkūrimo dieną. Sveikinimo žodžiuose skambėjo raginimas nepamiršti, o puoselėti lietuvių kalbą, domėtis istorija, išlaikyti tradicijas ir kurti modernią Lietuvą. Šiemet buvo tęsiama ilgametė tradicija, kad Sisero lietuvių bendruomenės (LB) apylinkės lietuviai ir svečiai Vasario 16-ąją, Lietuvos nepriklausomybės dieną, švenčia miestelio Rotušėje. Šią dieną prie Rotušės iškeliama Lietuvos Respublikos vėliava, kuri plevėsuoja septynias dienas. Šventės pradžioje iškilmingai vėliavas įnešė „Cicero The American Legion“ atstovai bei Lietuvos šaulių sąjungos išeivijoje (LŠSI) šauliai. Šventės programą vedė Sisero miestelio atstovas Johnas Kocholko. Jis pasveikino susirinkusius miestelio prezidento Larry Dominicko vardu. Šventėje dalyvavo ir kiti savivaldybės atstovai. Kunigas Gediminas Keršys invokacijoje priminė mūsų tautos okupacijas ir trėmimus. Bet tautos dvasia ir tikėjimas būti laisviems ir nepriklausomais nepalūžo. Ilga ir sunki kova atvedė tautą į iškovotą nepriklausomybę, paskelbtą 1918 metų Vasario 16-ąją. Sisero Šv. Antano bažnyčios choras, vadovaujamas V. Liobikienės, atliko kelias nuotaikingas dainas. x

LŠS IŠEIVIJOJE ŠAULIAI SVEIKINA LIETUVĄ SU NEPRIKLAUSOMYBĖS ATKŪRIMO 30-MEČIU!

Tekstas – Roma Bikulčius (LŠŠI vado pavaduotoja)

Neeilinę sukaktį norėjosi paminėti originaliai. Kilo idėja – rajono gatvėmis išvaikščioti sveikinimą „Su Kovo 11-ąja, Lietuva“. Sesės ir broliai šauliai įvykdė užduotį! Nors sumanymas iškėlė savų iššūkių. Gyvename technologijų laikais, todėl lengva pasiklysti jos gudrybėse. Sukūrėme planą ir davę starto ženklą pajudėjome.

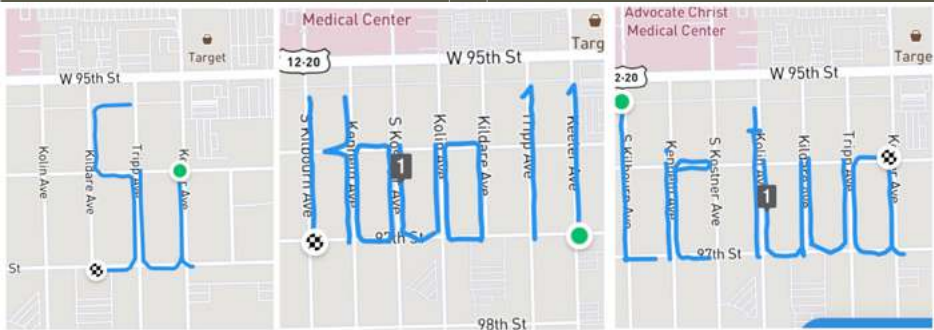
Net ir su planu kelis kartus reikėjo pasitikslinti, ar nenukrypstame nuo tikslo, ar teisinga kryptimi einame. Pasivaikščiojimas patikrino mūsų žvalumą, pastabumą ir orientaciją. Tik komandinis darbas padėjo išvengti klaidų. Tai buvo nuostabiai praleistas laikas drauge. Iš viso sumynėme 5,91 mylės (9,5 km), pasivaikščiojimas truko 2 valandas ir 10 minučių. O kad vaikščiojimas nepabostų ir energijos duotų, kartu užtraukėme liaudies dainą, kuri pralinksmino ir širdį suvirpino. Nors esame toli nuo Gimtinės, gyvename tomis pačiomis idėjomis, džiaugsmams ir bėdomis. Mes kartu džiaugiamės, didžiuojamės ir švenčiame gražią sukaktį – Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo 30-metį! ✕

KRAŠTO APSAUGOS MINISTRAS — MIUNCHENE

Tekstas – Irena Šalaviejiienė

Vasario 15 dieną Miunchene vyko Bundesvero rezervistų prezidento prof. Patricko Sensburgo ir Krašto apsaugos ministro Raimundo Karoblio susitikimas. Renginį atidarė Lietuvos šaulių sąjungą remiančios sąjungos pirmininkas Mindaugas Lukšys, pavaduotojas Jūrgas Dagiesas ir Miuncheno rezervistų karininkų vadas plk. lt. Dr. Danielis Pohlas. Renginį moderavo LŠS remiančios sąjungos narys Peteris Dagiesas. Susitikimo metu buvo kalbama apie Lietuvos ir Vokietijos santykius karinėse, saugumo politikos srityse.

Kovo 11 dienos žygeiviai ir maršrutas Čikagoje.

Apie aktualią saugumo situaciją Lietuvoje ir Lietuvos šaulių sąjungos reikšmę įsitraukiant į Lietuvos gynybą. Taip pat buvo akcentuojamos galimybės partnerystei tarp Lietuvos ir Vokietijos sukarintų organizacijų. Renginio metu Krašto apsaugos ministras Raimundas Karoblis įteikė Lietuvos šaulių sąjungą remiančiai sąjungai Vokietijoje Lietuvos valstybės vėliavą ir palinkėjo daug

prasmingų darbų. Labai dėkojame renginio organizavimo grupei: Jūrgui Dagiesui, Dr. Danieliui Pohlui, plk. lt. Heinrichui Isele, kun. Romualdai Liachavičiui, mjr. Torstenui Matysikui ir kpt. Michaeliui Schelleriui ir, žinoma, Peteriui Dagiesui. Už labai gerai atliktą darbą sakome ačiū vertėjai Jūratei Rössert-Mohl! Už nuotraukas ačiū Rolandui Purlitui („Rp-Studio“) ir Rokui Šeibokui. ✕

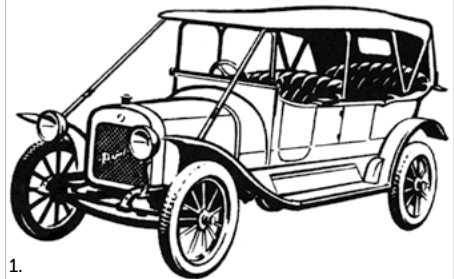
12

1906—1918 METŲ AUTOMOBILIAI. AUTOMOBILIAI VETERANAI

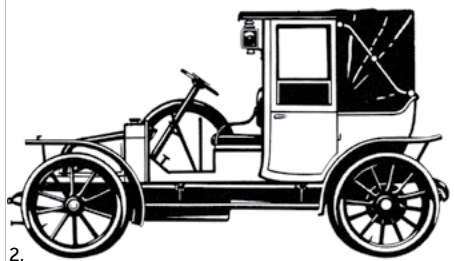
Tekstas – Jonas Rinkevičius

Antruoju išradybų (inovacijų) laikotarpio etapu buvo sukurta daug naujų įvairios paskirties automobilių, turėjusių svarbios reikšmės keliant automobilius gaminančių šalių ekonomiką, žmonių gerovę. Be individualios paskirties automobilių, šiuo etapu pradėta gaminti keleivinį transportą: lengvuosius automobilius – taksi, autobusus bei krovinius automobilius.

1. „Russo Balt“.
2. „Renault Taxi“.

1.

2.

Šio laikotarpio automobiliuose plačiai paplito klasikinė agregatų komponavimo schema, kuriai būdingas tolygus automobilio masės pasiskirstymas, geresnis variklio aušinimas, patogesnis valdymo įrenginių išdėstymas. Pagal pirkėjų pageidavimus automobilius gamindavo su įvairios konstrukcijos kėbulais – fajetoną, kabrioletą, kupė, limuziną, lando, torpedą. Automobilyje išryškėjo dvi pagrindinės dalys: jėgos pavara arba šasi (pranc. *chasis*) ir kėbulas (pranc. *carrossiere*). Šasi mazgus ir agregatus gamino gamyklose, o kėbulus pagal pirkėjų užsakymus – dirbtuvėse kariatų meistrai.

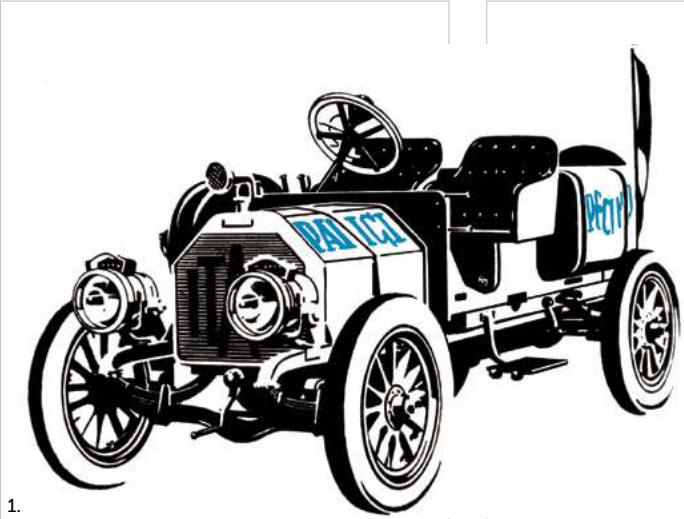
XX amžiaus pradžioje susiklosčiusi variklio komponavimo schema išliko. Vyravo išlieti vienu bloku vienos eilės keturių cilindų skysčiu aušinami benzininiai varikliai. Suslėgimo laipsnis buvo nedidelis ($\epsilon = 4$), todėl variklio galia didėdavo padidinus jų litražą (cilindų skersmenį ir stūmoklio eigą). Alkūninio veleno sūkliai bendros paskirties automobiliuose išaugo iki 2000 min⁻¹, o lenktyniniuose – iki 3200 min⁻¹. To meto varikliai dirbo triukšmingai. Ypač bildėjo vožtuvai. Šiai negerovei pašalinti dar 1903 metais amerikietis Čarlzas Naitas (Charles Knight) sukonstravo benzininį variklį su sklendiniu dujų skirstymo mechanizmu. Tačiau variklis buvo lėtaeigis ir dirbo mažais sūkliais (iki 1500 min⁻¹). Dėl didelės slankiojančiųjų dalių trinties variklio naudingumo koeficientas buvo nedidelis. Įrengus varikliuose dujų paskirstymo mechanizmą su bendru visiems vožtuvams kumšteline vėlu, taip pat vožtuvus su spyruokliniu uždarymo mechanizmu, bildesys sumažėjo. Č. Naito variklio teko atsakyti.

Siekiant pagerinti cilindų pripildymą degiojo mišinio bei paspartinti deginių šalinimą kai kurių lenktyninių automobilių kiekviename cilindre įrengta po keturis vožtuvus (2 įsiurbimo ir 2 išmetimo), o

variklio galiai padidinti – oro pūstuvai (mechaniniai arba turbokompresoriai). Karbiuratoriuose papildomai įrengti ekonomaizeris ir greitinamasis siurblys. Paleidus variklį bei padidinus jo apkrovas, šie įrenginiai pariebindavo degų mišinį. Tobulindamos karbiuratorius gerų rezultatų pasiekė anglų įmonė „Zenith“ bei prancūzų įmonė „Solex“. Aušinimo sistema pasipildė naujais įrenginiais: termostatu (automatiškai reguliuoja skysčio temperatūrą) ir žaliuzėmis (keičia oro srautą bei variklio aušinimo intensyvumą). Vokietis R. Bošas patobulino magnetinę uždegimo sistemą, sukonstruodamas patikimesnę aukštosios įtampos uždegimo ritę.

Pradėjus eksploatuoti galingesnes rūgštines akumuliatorių baterijas, vietoje Bunzeno elementų (juos išrado vokiečių chemikas Robertas Bunzenas [Robert Bunsen, 1811–1899] plačiai paplito baterinė uždegimo sistema. Ypač pagarsėjo JAV įmonė DELCO („Dayton Engineering Laboratories Company“) ir jos atstovo Čarlzo Keteringo (Charles Kettering, 1876–1958) darbai. Č. Keteringas pirmasis pasiūlė akumuliatorių baterijų įkrovimo įrenginį bei sukonstravo aukštosios įtampos uždegimo ritę. Be to, jis pirmasis išaiškino detonacijos reiškinį (kai degusis mišinys užsidega ne laiku nuo aukštos temperatūros) ir pasiūlė benzino antidetonatorių – švino tetraetilą (dėl nuodingumo dabar jis nenaudojamas).

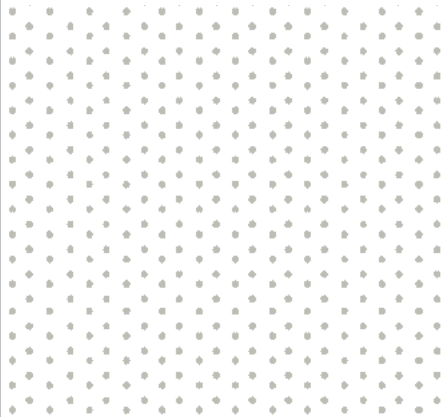
Variklio paleidimas su rankena buvo nesaugus ir nepatogus. 1912 metais Č. Keteringas serijinės gamybos automobilyje „Cadillac“ pirmasis įrengė elektros starterį (angl. *starter* – įrenginys vidaus degimo varikliui paleisti); čia variklio alkūninį veleną suko elektros starterio pavaros krumpliaratis. 1913 metais įmonė „Bendix“ patobulino elektros starterį nuotoliniu jo valdymu. Č. Keteringo ir jo įmonės žmonių dėka elektros įrenginių sistema pasipildė ir kitomis naujovėmis. 1911 metais automobilyje „Cadillac“ vietoje

1.

- 1. „Itala“.
- 2. „Ford T.“
- 3. „Rolls Royce“.

4. Masinės automobilių gamybos organizatorius H. Fordas.

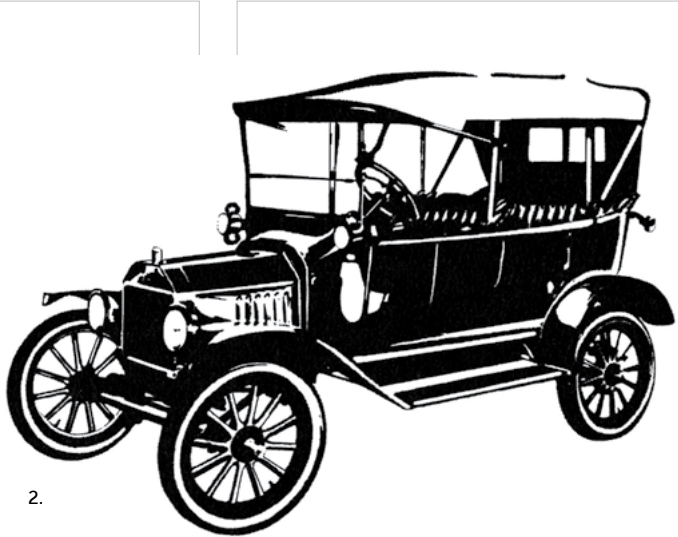
4.

dujinių [acetileninių] žibintų įrengti pirmieji išorę apšviečiantys elektriniai žibintai. Kurdami elektros žibintus Č. Kateringas ir jo bendradarbiai pasinaudojo anksčiau minėto savo tėvynainio Tomo Edisono 1907 metais sukurta ilgai veikiančia elektros lempute su volframo siūleliu [anksčiau būdavo naudojama rusų išradėjo Pavelo Jabločkovo 1876 metais užpatentuota elektros lemputė su anglies siūleliu], kurios balionėlio viduje buvo vakuumas. Atspindintis šviesą žibinto reflektorius buvo padengtas sidabro sluoksniu, o žibinto stiklas buvo skaidrus. Tais pačiais metais Europoje pirmoji elektrinius žibintus su optiniu elementu sukūrė ir masiškai pradėjo gaminti vokiečių įmonė „Zeiss Jena“. Didelį postūmį naudoti elektrinius žibintus davė sukuriančios aukštesnė įtampą baterinės uždegimo sistemos, kuriai reikėjo galingo elektros srovės šaltinio, naudojimas. Tam puikiai tiko jau tuo metu sukurta sieros rūgšties ir distiliuoto vandens mišinio bei švino plokštelių akumuliatorių baterija.

Automobilio elektros įrangos energetinė sistema pasipildė nuolatinės srovės generatoriumi [lot. *generator* – gamintojas; įtaisas, keičiantis vieną energijos rūšį kita], todėl atsirado galimybė veikiant varikliui įkrauti akumuliatorių bateriją ir pamažu pereiti nuo 6 V prie 12 V elektros įrenginių maitinimo sistemos, kuri plačiai naudojama ir dabar.

Už didelius nuopelnus tobulinant automobilį 1912 metais išradėjas Č. Kateringas buvo apdovanotas „Dewar Trophy“ taure. Jo vardas įamžintas Detroito automobilizmo šlovės muziejuje (*Automotive Hall of Fame*).

Maždaug tuo pačiu metu elektros įranga pradėta diegti ir Europos šalyse gaminamuose automobiliuose. Didžiausi

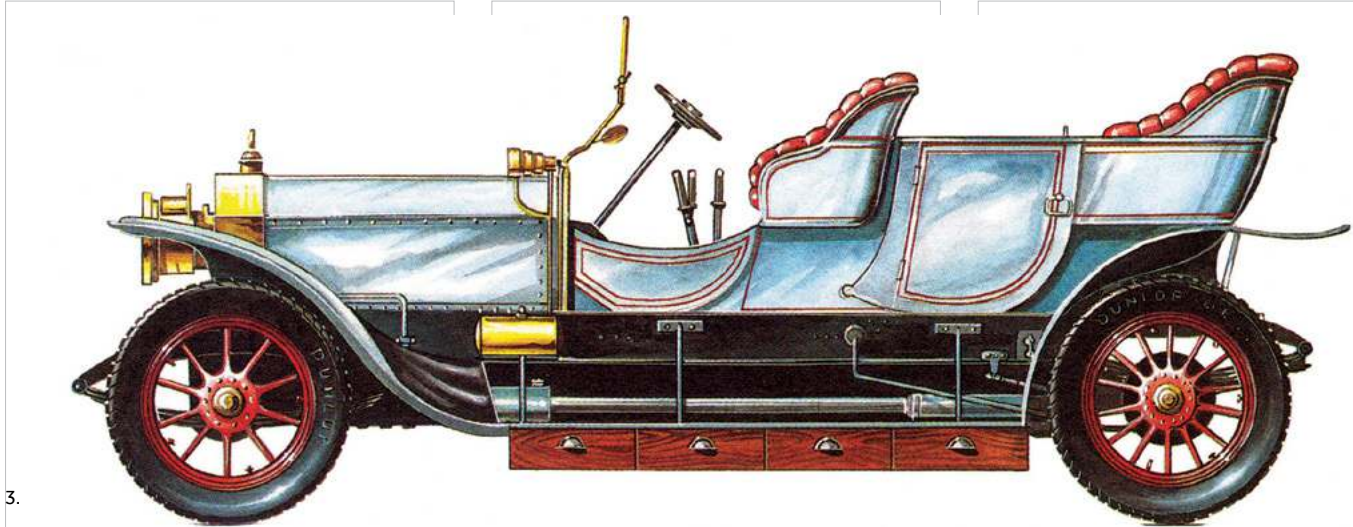

2.

nuopelnai kuriant ir tobulinant elektros įrangą priklauso vokiečių įmonėms „Bosch“ [konstravo elektros įrangą], „Zeiss Jena“ [tobulino žibinto optinę dalį] ir „Osram“ [konstravo žibintų elektros lemputes]. Įmonei „Bosch“ sukūrus nuolatinės srovės generatorių [vok. Lichtmaschine], elektros įranga tapo universalesnė ir patikimesnė. Kiek vėliau [1924 metais] automobilių žibintuose įrengtos dviejų volframo siūlelių lemputės artimoms ir tolimoms šviesoms, galiniai signaliniai prietaisai [žibintai] su raudona [įspėjantys apie pavojų] ir balta [apšviečiantys numerį] šviesa, stiklų valytuvai. Taigi išsiplėtė automobilių naudojimo galimybės, važiuoti tapo saugiau.

Iš dalies pasikeitė ir jėgos pavaros [šasi] mechanizmų konstrukcija. Sunkiai valdoma, daug priežiūros reikalaujanti kūginė sankaba pakeista lengviau valdoma diskine [daugiadiske, dvidiske, vienadiske]. Siekiant padidinti sukimo momentą, metaliniai diskai būdavo tepami specialiu tirštu, lipniu mišiniu, vėliau padengiami geru sukibimu pasižyminčia medžiaga [asbestkartoniu]. Pavary dėžės detalės sudėtos į uždara, iš dalies alyvos pripildytą korpusą. Patobulinta važiuoklės pakaba. Vibracijai [dėl kelio nelygumų] sušvelninti, be lankstinių lingių, kai kuriuose automobiliuose įrengti spyruokliniai ir hidrauliniai amortizatoriai.

Šiuo etapu daug padaryta tobulinant padangų konstrukciją, ilginant jų eksploatacijos trukmę. Čia ypač nusipelnė prancūzų verslininkai ir išradėjai broliai Edvardas ir André Mišlenai [Edouard, 1859–1940 ir Andre, 1853–1931 Michelin]. Tuo metu vyravo didelio skersmens ratai [0,8–1,0 m] ir didelio slėgio [iki 7 bar] padangos, kurios susidėvėdavo nuvažiavus vos 200–300 km. Vairuotojai

3.

ypač daug laiko sugaišdavo keisdami bei remontuodami padangas. 1906 metais automobilyje „Renault“ pirmą kartą įrengti ratai su keičiamais ratlankiais bei atsarginiu ratu. Pažeistą padangą su ratlankiu greitai buvo galima pakeisti atsarginiu ratu. Sukurti pirmieji automobiliai su keturiais varančiais ir vairuojamaisiais ratais.

Neefektyvūs ir nepatikimi juostiniai stabdžiai vis dažniau keičiami trinkeliniais [kaladėliniais] visiems keturiems ratams. Automobiliuose įrengti pirmieji hidrauliniai ir pneumatiniai stabdžių stiprintuvai. XX amžiaus pradžioje automobilį vairuoti būdavo sunku ir pavojinga. Dėl daugybės valdymo svirčių, nepatikimų stabdžių ir padangų vairuotojas nuolat būdavo įsitempęs. Vairuotojo vieta nebuvo apsaugota nuo darganos [lietaus, vėjo, dulkių, šalčio], todėl jis dėvėdavo specialią aprangą: ilgą apsiaustą, gobtuvą, kepurę su ausinėmis, akinius, ilgus aulinius batus, pirštines. Padidėjus važiavimo greičiui, ne visi automobilių savininkai sugebėdavo juos saugiai suvaldyti, todėl kai kurie iš jų [pasiturintieji] samdydavo vairuotojus.

Šio laikotarpio automobiliuose vairą konstruktoriai įtaisydavo arba kairėje, arba dešinėje pusėje. Tam tikrą laiką tokia padėtis išliko ir įvedus automobilių eismo taisykles. Dabar daugelyje šalių eismas vyksta dešiniąja kelio puse. Bet Anglijoje [taip pat buvusiose jos kolonijose – Australijoje, Indijoje], Japonijoje [iš viso 20 šalių] kairiąja kelio puse automobiliai su dešinėje įrengtu vairu važiuojama iki šiol.

Eismo saugumui užtikrinti 1908 metais Prancūzijoje pastatyti pirmieji kelio ženklai, įspėjantys apie staigius posūkius, kelio nelygumus, geležinkelio pervažas. 1918 metais Niujorke [JAV] įrengta pirmoji reguliuojama sankryža su elektriniu šviesoforu – raudona ir žalia šviesa [1930

metais jis pasipildė geltona šviesa]. Per šį laikotarpį į kelių eismo taisykles papildomai buvo įtrauktas straipsnis, leidžiantis vairuotojui savo ketinimą parodyti ranka: ranka pakelta aukštyn – mažinamas greitis, į šoną ištiesta ranka – atliekamas posūkis [šiais sutartiniais ženklais dažniausiai naudodavosi motociklininkai]. Pirmasis automobilis su JA-1 numeriu pasirodė 1901 metais Berlyne – taip savo automobilį paženklino vokietis Rudolfas Hercogas žmonos Johanos Anker garbei. Pirmosios vairuotojo teisės išduotos Prancūzijoje 1910 metais.

Europoje iki Pirmojo pasaulinio karo buvo gaminami tiek nedideli, pigūs automobiliai masiniam vartotojui, tiek dideli, greiti ir brangūs [prestižiniai], pusiau sportiniai ir sportiniai automobiliai, kuriuos galėjo nusipirkti tik turtingieji. Tokių automobilių kūrimą bei gamybą skatino tarpusavio konkurencija tarp įmonių bei dažnai rengiamos automobilių lenktynės, tolimi maratonai. Šioje milžiniškoje natūralioje lauko laboratorijoje rungėsi naujos idėjos ir techniniai sprendimai. Be to, tai būdavo veiksmingiausia įmonei reklama, viešas naujausių automobilio konstrukcijos elementų techninių galimybių patikrinimas. Lenktynių svarba tobulinant automobilių konstrukciją yra akivaizdi. Nuo 1898 metų, kai pradėtas registruoti greičio rekordas, iki 1914 metų absoliutus greitis išaugo nuo 63 iki 200 km/h, o variklių galia – nuo 26 kW [36 AG] iki 150 kW [200 AG]. Neatpažįstamai pasikeitė ir automobilio konstrukcija.

Ryškiausia žvaigždė tarp veteranų yra anglų automobilis „Rolls-Royce Silver Ghost“ [sidabrinis vaiduoklis], kurį 1907 metais sukūrė konstruktoriai Čarlzas Stiuartas Rolsas [Charles Stewart Rolls, 1877–1910] ir Frederikas Henris Roisas [Frederick Henry Royce, 1863–1933]. Šie automobiliai be esminių pakeitimų

gaminti iki 1927 metų. Šis tipiškas klasikinis automobilis automobilių žinovų laikomas konstrukcinės minties tobulumo bei meninio išbaigtumo šedevru. Praeivius jis žavėjo puikia išvaizda, iki veidrodžio blizgesio nupoliruotais kėbulo ratlankiais, radiatoriaus apdaila, o vairuotojus – puikiu, ištaigingu vidaus interjeru ir tyliai bei patikimai veikiančiu varikliu. Dėl patikimesnio degimo kiekviename iš keturių variklio cilindrų buvo įsuktos dvi elektros žvakės. Viena žvakė srovę gaudavo nuo baterinės, kita – nuo magnetinės uždegimo sistemos. Patikimai veikė automobilio kojinis ir rankinis stabdžiai. Nors jo matmenys buvo įspūdingi [5 m ilgio], pagal dinامينius parametrus tai buvo geriausias ir kartu brangiausias to meto automobilis. Pirmojo pasaulinio karo metais jo pagrindu buvo gaminami sanitariniai automobiliai, šarvuočiai, Rusijoje – automobiliai su pusiau vikšrine „Kegress“ tipo važiuokle, kurią sukūrė kurį laiką čia dirbęs prancūzų išradėjas Adolfas Kegresas [Adolphe Kégresse, 1879–1943].

Skirtingai negu Europoje, JAV buvo gaminamos nedidelės, palyginti pigios, paklausios individualios transporto priemonės plačiam vartotojui. Amerikietiškos mašinos buvo pigios, kompaktiškos, patikimos, gana galingos. Ypač populiarius tarp veteranų buvo talentingo amerikiečių konstruktoriaus ir pramonininko Henrio Fordo [Henry Ford, 1863–1947] sukonstruotas automobilis „Ford T“.

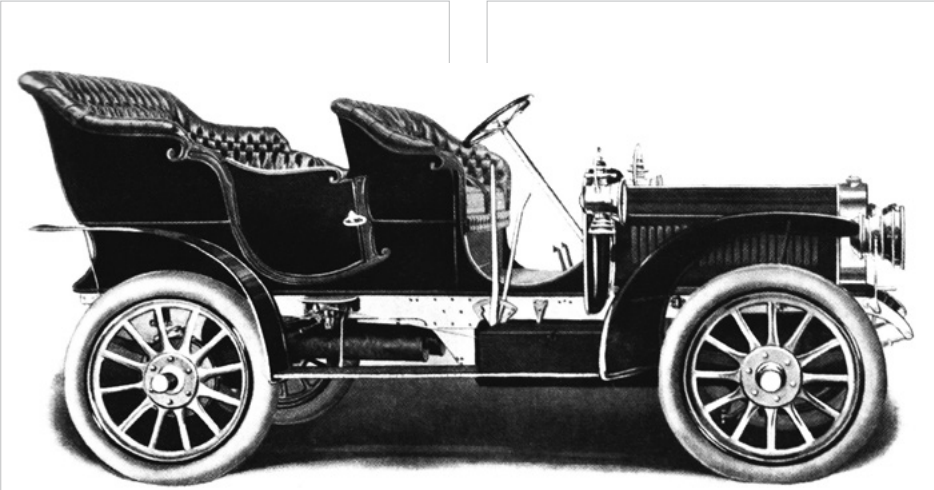
H. Fordas buvo ne tik automobilių konstruktorius, bet ir masinės automobilių gamybos pradininkas. 1899 metais Detroite jis įsteigė automobilių įmonę „Ford Motor Company“, kuri, be kitų automobilių, 1908 metais pradėjo gaminti 16 kW [22 AG] penkiaečius „Ford T“ >

Nuo 1898 metų, kai pradėtas registruoti greičio rekordas, iki 1914 metų absoliutus greitis išaugo nuo 63 iki 200 km/h, o variklių galia – nuo 26 kW (36 AG) iki 150 kW (200 AG).

markės lengvuosius automobilius. Šis nesudėtingos konstrukcijos, patikimas, lengvas, manevringas automobilis atitiko to meto saugaus eismo reikalavimus. Jo kaina [950 dolerių] buvo 10 kartų mažesnė negu didelių europietišų automobilių, todėl juos pirkto ir mažiau pasiturintys amerikiečiai.

Automobilio „Ford T“ keturių cilindų benzininis variklis buvo išlietas vienu bloku. Čia pirmą kartą įrengta nuimama cilindų galvutė. Variklio aušinimo sistema neturėjo vandens siurblio – vanduo cirkuliudavo savaime maišantis šiltam ir šaltam vandeniui. Degalai iš bako tekėjo savitaka, o degusis mišinys būdavo uždegamas magneto kibirkštimi (vėlesniuose modeliuose kiekvienam cilindrai buvo įrengta uždegimo ritė). Sankabos automobilis neturėjo. Variklis dviejų pakopų planetine pavarų dėže (pavaros būdavo perjungiamos pedalų), kardano velenu varė galinius ratus. Vairo ratą H. Fordas įtaisė kairėje automobilio pusėje. Tai buvo originalus sprendimas. Mat tais laikais vyravo nuomonė, kad vairas dešinėje yra patogesnis, nes toje pusėje būdavo daugiau kinkomojo transporto bei pėsčiųjų negu priešpriešais važiuojančių automobilių. Vairuotojui būdavo svarbiau gerai matyti, kas vyksta dešinėje kelio pusėje. Tačiau, pagausėjus automobilių transportui, labai svarbu tapo, kad keleiviai saugiai įliptų į transporto priemonę. Ši naujovė greitai paplito ir kitų šalių automobiliuose.

H. Fordo automobilyje vietoj įprastų keturių lakštinių lingių buvo įrengtos dvi skersinės. Tačiau neišvengta ir trūkumų. Pavyzdžiui, staciose įkalnėse automobilio degalų bakas atsidurdavo žemiau variklio ir degalai savitaka nepatekdavo į karbiuratorių, todėl į kalną tekdavo važiuoti atbulomis. Paleisti automobilį šaltu oru būdavo labai sunku. Sukdamas paleidimo

rankeną vairuotojas suko ne tik variklio alkūninį veleną, bet per pavarų dėžę bei galinį tiltą ir ratus. Veikiant varikliui ir nesant sankabos, vairuotojas turėdavo greitai išskirti į jau važiuojantį automobilį ir kuo greičiau nuspausti akceleratorių, kad variklis neužgestų. Šie automobiliai be esminių pakeitimų buvo gaminami iki 1927 metų.

JAV ekonomikai „Ford T“ automobiliai turėjo svarbios reikšmės. Per 19 metų čia pagaminta ir realizuota 15 milijonų šios markės automobilių. Automobilio „Ford T“ pagrindu buvo gaminami sunkvežimiai, furgonai, šarvuočiai, sportiniai ir lenktyniniai automobiliai ir net mobilūs maldos namai. Šiuos automobilius gamino Anglijoje bei Vokietijoje.

H. Fordas ne tik išpopuliarino automobilį, jo dėka įvyko esminis lūžis automobilių gamybos technologijoje. Jis pirmasis pasaulyje 1913 metais įrengė konvejerį, įvedė darbo pasidalijimą, kurio esmė yra gamybos proceso suskirstymas į nesudėtingas operacijas, nereikalaujančias aukštos darbininko kvalifikacijos. Konvejerinė darbo organizavimo sistema sumažino automobilių gamybos sąnaudas, smarkiai padidino jų gamybą ir pagerino kokybę. H. Fordo vardas dabar minimas šalia kitų garsių automobilių konstruktorių ir automobilių gamybos organizatorių. Automobilis „Ford T“ 2000 metais įvykusiame geriausio Amžiaus automobilio (Car of the Century) rinkimuose tapo laureatu, o jo kūrėjas H. Fordas pelnė Amžiaus verslininko titulą.

Ne mažiau ryškus lūžis spartinant automobilių masinę gamybą įvyko įdiegus automobilių detalių standartizavimą. Jo pradininku laikomas H. Fordo kūrybinių sumanymų bendramintis ir puoselėtojas Henry M. Lelandas [Henry M. Leland, 1843–1932]. Pirmą kartą detalių

standartizavimo ir unifikavimo principas 1903 metais panaudotas automobiliuose „Cadillac“. Vėliau jis perkeltas į „Ford T“ bei kitus automobilius. Labai reikšmingi ir jų tėvynainio Edvardo G. Budo [Edward G. Budd, 1870–1946], pasiūliusio ištisinio metalinio kėbulo gamybos technologiją [1915 metais pirmą kartą įdiegta automobiliuose „Oakland“], darbai.

Trumpai susipažinsime su kai kuriais šiuo laikotarpiu įvairiose Europos šalyse gaminamais lengvaisiais automobiliais.

Anglijoje, be jau minėtų „Daimler“, „Rolls-Royce“, buvo gaminami ir labai maži dviviečiai automobiliai „Austin“ bei „Morris Oxford“, dėl nedidelės kainos prieinami mažai pasiturintiems. Jų konstruktoriai Herbertas Ostinas [Herbert Austin, 1866–1941] bei Viljamas Ričardas Morisas [William Richard Morris, 1877–1963] yra mikrolitražių [mini klasės] automobilių išradėjai bei gamybos pradininkai. Jų pavyzdžiu mikrolitražius automobilius gamino Italijoje [„Lancia“], Prancūzijoje [„Peugeot Bebe“], Vokietijoje [„Opel Doktorwagen“], JAV [„Grant Car“, „Scripps Booth“]. Anglija taip pat garsėjo lenktyniniais automobiliais „Thomas Flyer“, „Vauxhall“, „Napier“, „Sunbeam“ – įvairių sporto varžybų nugalėtojais ir prizininkais.

Austrijoje įmonė „Austro-Daimler“ gamino lenktyninius automobilius „Austro-Daimler Prinz Heinrich“. Įmonė „Puch“ gamino populiarius bendros paskirties lengvuosius automobilius „Puch Alpenwagen“ bei bevožtuvius variklius „Knight“, plačiai paplitusius įvairių šalių automobiliuose. Belgijoje ypač populiarius buvo automobiliai „Minerva“ ir „Metallurgique“. Pirmasis turėjo bevožtuvį „Knight“ variklį. Automobiliai „Metallurgique“ buvo gaminami trijų modifikacijų: bendros paskirties, sportiniai ir lenktyniniai. Pastarieji galėjo važiuoti iki 160 km/h greičiu.

Ispanija garsėjo aukštos klasės ištaigingais, brangiais automobiliais „Hispano-Suiza“. Vienu iš jų važiuodavo Ispanijos karalius Alfonsas XIII.

Italija, garsėjusi „Fiat“ automobiliais, šiuo laikotarpiu sukūrė originalios konstrukcijos lenktyninius automobilius „Itala“, „Lancia“, „Isotta-Fraschini“, „Alfa Romeo“. Ypač pasižymėjo lenktyninis automobilis „Itala“, 1907 metais juo nugalėjo maratone Paryžius–Pekinas–Paryžius.

JAV automobilių pramonei šis laikotarpis buvo itin produktyvus. Statistikos duomenimis, 1909 metais JAV buvo gaminami 200 pavadinimų automobiliai, o 1918 metais automobilių parkas viršijo milijoną. Be jau minėtų „Cadillac“ ir „Ford“ automobilių, populiarumo sulaukė galingas aukštos klasės lengvasis automobilis „Packard“, bendros paskirties lengvieji automobiliai „Buick“ ir „Chevrolet“, lenktyninis automobilis „Locomobile“.

Prancūzijoje iš daugybės įmonių, gaminusių automobilius, ypač sėkmingai įmonės „Peugeot“ ir „Renault“, kuriose būdavo pagaminama didesnė dalis šalies automobilių. Nemažas ir mažų įmonių, atskirų konstruktorių indėlis į šalies automobilizaciją. Ypatingą pagarbą Prancūzijoje pelnė konstruktorius Žiulis Salomonas [Jules Salomon], suprojektavęs mažalitražį automobilį „Le Zebre“, taip pat Prancūzijoje dirbęs italų kilmės konstruktorius Etorė Bugatis [Ettore Bugatti, 1881–1947], sukonstravęs mažąjį dvivietį automobilį „Peugeot Bebe“ bei lenktyninį automobilį „Bugatti“.

Pripažinimo sulaukė ir lengvieji automobiliai „Delaunay-Belleville“, „Delahaye“, „Clement-Bayard“.

Rusija tuo metu išgarsėjo automobiliais „Russo-Balt“. Šį automobilį pagal karinės žinybos užsakymą suprojektavo belgų „Fondu“ įmonės inžinierius Žiuljenas Potera [Julien Potterat]. Automobiliai „Russo-Balt“ Rygoje buvo gaminami su 11–40 kW [15–60 AG] galios varikliais bei limuzino, fajetono ir sedano kėbulais. „Russo-Balt“ sėkmingai dalyvavo įvairiose tarptautinėse lenktynėse bei žygyje po Afriką, tarptautinėse parodose pelnė medalių.

Šveicarija, garsėjusi automobiliais „Martini“, šiuo laikotarpiu gamino lengvuosius automobilius „Turicum“, „Saurer“ ir „Pic-Pic“ su 4 ir 6 cilindų vožtuviniais arba bevožtuviais 18–22 kW [24–30 AG] galios varikliais.

Vokietijoje tuo metu garsiosios įmonės „Benz“, „Mercedes“ bei „Opel“ gamino didesnę dalį šalje gaminamų automobilių. Įmonė „Benz“ gamino bendros paskirties

vidutinės ir aukštos klasės lengvuosius automobilius su limuzino ir torpedos kėbulais, taip pat lenktyninius automobilius. Įmonė „Mercedes“ gamino net 14 įvairių modelių lengvuosius automobilius su 4–6 cilindų 11–70 kW [15–95 AG] galios varikliais. Šiuo etapu buvo įsteigtos ir pradėjo gaminti automobilių variklius įmonės „Audi“, „Brennabor“, „Deutz“, „Hanza“, „Lloyd“, NSU, „Phänomen“, „Wanderer“ bei daug smulkių įmonių. Įdomios konstrukcijos dvivietį triratį mažąjį automobilį „Phänomobil“ sukonstravo vokiečių inžinierius Francas Chiutelis [Franz Hüttel]. Šis automobilis buvo skirtas keleiviams, paštui bei kitiems smulkiems kroviniams pervežti. Daug populiarumo sulaukė kitas mažalitražis automobilis „Opel Doktorwagen“, skirtas medicinos reikmėms.

Šiuo laikotarpiu itin susidomėta ir visuomeniniu keleiviniu bei krovininiu transportu [ypač po 1907 metais Anglijoje įvykusių automobilių varžybų, kuriose buvo oficialiai išbandyti įvairių šalių krovininiai automobiliai ir autobusai]. Amžiaus pradžioje krovininiai automobiliai buvo gaminami Anglijoje, Austrijoje, Italijoje, JAV, Šveicarijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje.

Sunkvežimio konstrukcijoje buvo įdiegta keletas reikšmingų naujovių. 1910 metais prancūzų įmonė „Berliet“ bei 1913 metais vokiečių įmonė „Büssing“ pagamino pirmuosius pasaulyje sunkvežimius su kabina virš variklio, ir tai leido prie tų pačių automobilio matmenų padidinti kėbulo talpą. 1916 metais vokiečių įmonė „Magirus-Deutz“ pagamino pirmuosius sunkvežimius su dyzeliniais varikliais, tačiau iki Pirmojo pasaulinio karo dėl nepatikimos sunkvežimių konstrukcijos jie plačiau nepaplitę. Tik vėliau, išaugus krovininių automobilių keliamajai galiai, važiavimo greičiui, patobulinus važiuoklę, pradėjus naudoti pneumatines padangas su protektoriumi, tobulesnius važiuoklės pakabos elementus, uždara kabiną, jų populiarumas išaugo. Krovininių automobilių vairuotojų darbo sąlygos buvo sunkios: automobiliai neturėjo kabinų, o vairo įrenginiai – stiprintuvų. Judesiui galiniams ratams perduoti būdavo naudojama nepatikima grandininė pvara.

Nuo 1904 metų Prancūzijoje gaminami autobusai. Originalios konstrukcijos autobusą „Brilje“ 1907 metais pagamino to paties pavadinimo įmonė. Jame sėdynės išdėstytos dviem aukštais, o variklis įrengtas po vairuotojo kabina. Šiuo laikotarpiu ypač intensyvus autobusų eismas vyko Anglijoje. Transporto istorijos dokumentai byloja, kad XX amžiaus pradžioje šalyje kursavo 175 pavadinimų autobusai su vidaus degimo varikliais. Būtent tuo metu pagaminti pirmieji

dviaukščiai autobusai. Pirmasis pasaulyje serijinis dviaukštis autobusas su vidaus degimo varikliu pagamintas 1911 metais. Jis turėjo uždara medinį kėbulą, virš kurio buvo įrengta atvira sėdimų vietų aikštelė. Į ją keleiviai pakildavo sraigtiniais laiptais. Maždaug tuo pačiu metu keleiviniam transportui imta naudoti ir lengvuosius automobilius. Išradus skaitiklį (taksometrą) tokius automobilius pradėta vadinti „taksi“. Siekiant atkreipti keleivių dėmesį, jie buvo dažomi ryškiomis spalvomis [raudona, žalia]. Vėliau prie kėbulo būdavo tvirtinama speciali lentelė su užrašu.

Įvedus kelių eismo taisykles, esant važiavimo greičio apribojimams, norėdami žinoti, kokių greičiu važiuojama, konstruktoriai pirmiausia sukūrė greičio matuoklį – spidometrą. Europoje didžiausias nuopelnas jo įdiegimui priklauso vokiečių išradėjui Oto Šulcei, kuris 1902 metais pasiūlė greičio matuoklį su mechanine pavara. Šio greičio matuoklio principinė schema, papildžius jį nuvažiuoto kelio skaitikliu bei įrengus spidometro pavara nuo antrinio greičių dėžės veleno, buvo naudojama iki XX amžiaus devintojo dešimtmečio, kol jo nepakeitė jo spidometras su elektrine bei elektronine pavara.

Baigiantis šiam išradybų [inovacijų] laikotarpiui automobiliai buvo gaminami 17-koje pasaulio šalių. Pirmojo pasaulinio karo išvakarėse pasaulyje buvo suskaičiuojama apie du milijonai automobilių (daugiausia JAV – 1,3 mln.), Anglijoje – 178 tūkst., Prancūzijoje – 100 tūkst., Vokietijoje – 64 tūkst.). Didumą jų sudarė lengvieji automobiliai.

Lengvųjų automobilių techniniai eksploataciniai rodikliai, palyginti su XX amžiaus pradžios automobilių rodikliais, buvo tokie: vidutinis vietų skaičius – 4 vietoj 3 [ankstyvuojau laikotarpiu]; lyginamoji variklio galia – 14,3 kW/t [19,5 AG/t] vietoj 6,6 kW/t [9 AG/t]; maksimalus greitis – 80 km/h vietoj 50 km/h; įsibėgėjimo iki 60 km/h trukmė – 15 s vietoj 30–40 s. Degalų sąnaudos sumažėjo 5–10 %, efektyvumas išaugo 1,5 karto. Pagėrėjo variklio patikimumas, vairavimo sąlygos. x

Automobilis „Cadillac L“.

NIUTONO VISATA: JĖGOS, SUJUNGUSIOS ŽEMĘ IR DANGŲ

Tekstas – Martynas Juocevičius,
Lietuvos etnokosmologijos muziejus

Tęsinys. Pradžia 2020 m. vasario–kovo mėn.

Tūkstančius metų žmonės mėgino perprasti visatos sandarą ir savąją vietą joje. Antikinėje Graikijoje buvo sukurti pirmieji ne religiniais vaizdiniais, o stebėjimų duomenimis ir logine faktų analize pagrįsti pasaulio modeliai, kai kurie, tiesa, naivūs ir netikslūs, tačiau visi – drąsūs ir ambicingi. Ilgiems šimtmečiams įsivyravo IV amžiuje pr. Kr. Aristotelio pavaizduota ir II amžiuje Ptolemajo išplėtotą geocentrinę pasaulėdaros sistema, pagal kurią prieš idealų ir permatomų dangaus sferų pritvirtinti šviesuliai juda aplink statiską Žemę.

XIX amžiaus piešinyje vaizduojama, kaip Viljamas Heršelis poliruoja nuosavos gamybos teleskopinį veidrodį, jį ruošdamas stebėjimams.

Klasikinė mokslo revoliucija – svarbių atradimų ir išradimų laikotarpis, trukęs apytiksliai nuo XVI amžiaus vidurio iki XVIII amžiaus pradžios Senajame žemyne, – sukėlė lemtingų pasaulėvaizdžio transformacijų. Ko gero, pagrindiniu šių pokyčių dokumentu laikytina lenkų dvasininko, astronomijos mėgėjo Mikalojaus Koperniko (Nicolaus Copernicus, 1473–1543) jo mirties metais publikuota knyga „Apie dangaus sferų sukimąsi“ („De Revolutionibus Orbium Coelestium“), kurioje autorius iškelia svarius argumentus heliocentrizmo naudai – darbe tvirtinama, kad Žemė nėra visatos centras, o aplink Saulę kartu su kitomis planetomis besisukantis palydovas. Įdomu tai, kad Kopernikas, lygiai kaip antikios mąstytojai, dar manė egzistuojant koncentrinės dangaus sferas, ir pripažino taisyklą apskritiminį kosminių kūnų judėjimą. Maždaug per šimtmetį Koperniko prielaidos buvo ne tik neginčijamos įrodymais patvirtintos, tačiau heliocentris modelis papildytas bei patikslintas teleskopinių tyrinėjimų ir matematinių skaičiavimų rezultatais. Labiausiai prie to prisidėjo danų astronomas Tichas Brahe (Tycho Brahe, 1546–1601), italų mokslininkas Galilėjo Galilėjus (Galileo Galilei, 1564–1642), vokiečių matematikas Johanas Kepleris (Johannes Kepler, 1571–1630). Ėmė aiškėti, jog dangaus sferos, veikiausiai, tėra iliuzija, o planetos netolygiais greičiais skrieja elipsinėmis orbitomis. Aristoteliškajai–ptolemajiskajai kosmologijai buvo suduotas mirtinas smūgis. Vis dėlto įtvirtinti naują kosmologinį modelį trukdė rimta problema, itin kebliai mįslė, su kuria susidūrė heliocentrizmo šalininkai: kodėl planetos, judėdamos stabiliomis gerokai ištęsto apskritimo trajektorijomis didžiuliu atstumu nuo Saulės, nenulekia tolyn į erdvę? Kokia jėga planetas verčia sukis aplink Saulę, jas išlaikydama orbitose? Atsakymą pateikė talentingas anglų mąstytojas, mokslininkas Izaakas Niutonas (Isaac Newton, 1642–1727).

Izaakas gimė per 1642 metų Kalėdas. Nuo pat vaikystės jis buvo nepaprastai guvaus proto. Smalsų berniuką mokslas traukė labiau nei ūkio darbai tėvų namuose. Niutonas puikiai mokėsi vietinėje gramatikos mokykloje, kurią baigęs išvyko studijuoti į Kembridžą. 1665–1666 metais Anglijoje siautė alinanti maro epidemija, ir Kembridžo universitetas laikinai buvo uždarytas. Izaakas buvo priverstas grįžti į tėvų ūkį Vulstorpe nebaigęs studijų. Jam tebuvo dvidešimt treji, tačiau jau galėjo pasigirti svariais pasiekimais matematikos ir optikos srityse. Maždaug tuo metu genialioje Niutono galvoje kilo idėja apie visuotinę traukos dėsnį.

Pagal legendą Niutonas, neva stebėdamas, kaip obuolys nuo šakos krinta ant žemės, staiga suprato, kad ta pati jėga turėtų veikti

ir Mėnulį. Kadangi Mėnulis nekrinta ant Žemės, jis turi stengtis nuo jos nutolti tokiu pagreičiu, kuris atstotų traukos pagreitį. Taip pat Niutonas neva staiga suvokęs, kad, jei mūsų planeta traukia Mėnulį kažkokia jėga, ir Mėnulis turėtų lygiai tokia pat jėga traukti Žemę. Ši žaisminga, gal net kiek romantiška, kiekvienam žinoma supaprastinta įvykių versija sukuria įspūdį, kad visuotinės traukos dėsnis buvo atrastas atsitiktinai, kone „netyčia“.

Viskas ne taip paprasta. Nuodugniai išanalizavęs Galilėjaus mechanikos principus bei Keplerio darbus apie planetų judėjimą, taip pat atlikęs daugybę teorinių ir praktinių eksperimentų, I. Niutonas veikiausiai suprato, kad kepleriškieji planetų judėjimo dėsniai nėra dinamikos dėsniai – jie aprašo nusistovėjusius matematinius santykius, bet ne kitimo taisykles. Keplerio dėsniai apibūdina tik planetų judėjimą, bet nieko nepasako apie judėjimą, kurį stebime arčiau savo namų, t. y. žemiškąją, kasdienę patirtį. Izaakas ėmė mąstyti apie bendrą žemiškąsias ir dangiškas sferas valdantį dėsnį ir galiausiai subrandino mintį. „Pradėjau galvoti apie gravitaciją, nusidriekusią iki Mėnulio orbitos ir toliau (...), – prisiminimuose rašo mokslininkas, – remdamasis Keplerio planetų sukimosi periodiškumo dėsniu (...) priėjau prie išvados, kad jėga, išlaikanti planetas jų orbitose, turi būti atitinkamai lygi jų atstumui nuo centrų, aplink kuriuos jie skrieja, kvadratu: tuo remdamasis, palyginau jėgą, kuri reikalinga tam, kad Mėnulis išliktų savo orbitoje, su gravitacijos jėga Žemės paviršiuje ir nustačiau, jog jos viena kitą puikiai atitinka.“

Ilgų, įtemptų ir protą sekinančių tyrinėjimų rezultatus anglų mokslininkas nuosekliai atskleidė 1687 metais išspausdintame fundamentaliame veikle „Matematiniai gamtos filosofijos pagrindai“ („Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica“), kurio įžangoje su teisėtu pasididžiavimu teigia perpratus pasaulio sąrangos paslaptis... >

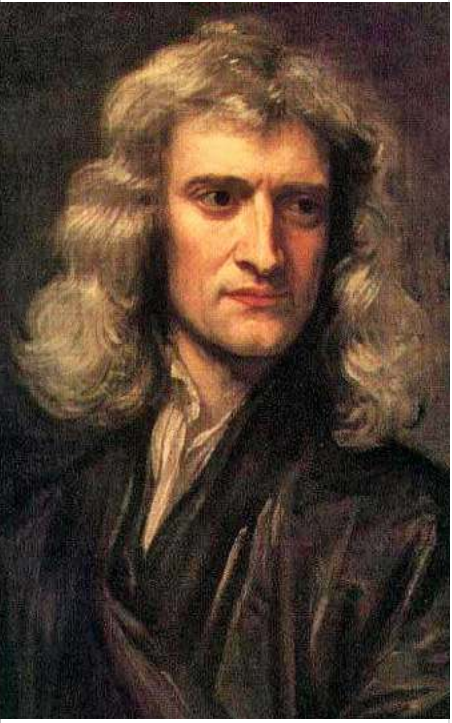
Visatos didybė mus vis dar pribloškia ir baugina – ar mes jau pasiruošę sužinoti tiesą, jei tokia galimybė atsirastų?

Blaise'as Pascalis

13

Sakyti, kad kiekvienam dalykui būdingos užslėptos savybės, kurios nulemia jo būdą, reiškia nepasakyti nieko; tačiau iš stebimų reiškinių išvesti porą ar trejetą bendrųjų judėjimo principų ir po to dar paaiškinti, koku būdu šių dalykų savybės išplaukia iš nustatytų principų, — iš tiesų būtų ženklus proto pasiekimas.

Isaacas Newtonas

Čia Niutonas aiškiai suformuluoja jėgos, veikiau kaip pagreičio priežasties, o ne judėjimo priežasties, koncepciją, kuri Galilėjaus ir Keplerio veikaluose buvo išdėstyta kiek painokai. Galilėjaus požiūris į inerciją Niutonas pakeitė savo linijinės inercijos dėsniu, pagal kurį kūnai, jei jų neveikia jėga, toliau juda tiesia linija pastoviu greičiu. Iš viso jis paskelbė tris judėjimo dėsnius, paklojusius pagrindą naujai kūnų fizikai.

Tačiau svarbiausias Niutono nuopelnas buvo, suprantama, matematinė gravitacinės sąveikos tarp dviejų kūnų išraiška, kitais žodžiais tariant, jo visuotinės traukos dėsnis, pagal kurį bet kuris kūnas Visatoje yra traukiamas kito kūno su tuo didesne jėga, kuo didesnė tų kūnų masė ir kuo mažesnis atstumas tarp jų. Jis įtikinamai parodė, kad visuotinės traukos dėsnis visiškai paaiškina visus tris planetų judėjimo dėsnius. Kepleris nesugebėjo jų išvesti iš gilesnių fizikinių principų, o Niutonas atskleidė vidinę šių dėsnių prasmę. Jo išvados pasirodė įžvalgios, teisingos ir tikslios, padariniai – įspūdingi. Štai keli būdingiausi pavyzdžiai: būtent gravitacija reguliuoja krintančių kūnų, Mėnulio skriejimo aplink Žemę, planetų skriejimo aplink Saulę, Jupiterio ir Saturno palydovų skriejimo, iš kosmoso gelmių atklystančių kometų kelius, taip pat potvynius ir atoslūgius, susijusius su Mėnulio ir Saulės traukos jėga, lėtą Žemės ašies svyravimą maždaug 1 laipsniu kas 72 metus [beje, ekvinokcijų precesijos padarinius pastebėjo dar senovės graikų astronomai, tačiau nei jie, nei kas nors kitas vėliau nė iš tolo nesuvokė šio reiškinio prigimties] ir kt.

Žinome, kad Koperniko modelis eliminavo ptolemėjiškąsias dangaus sferas, o kartu ir įsivaizdavimą, kad visata turi konkrečią ribą, „kraštą“. Kadangi žvaigždės nekeičia savo padėties dangaus skliaute, išskyrus jų regimąjį judėjimą, susijusį su Žemės judėjimu aplink savo ašį, buvo natūralu teigti, kad nejudančios žvaigždės – tai objektai, panašūs į mūsų Saulę, tik kur kas labiau nutolę. O Niutonas manė, kad pagal jo visuotinės gravitacijos teoriją žvaigždės turėtų traukti viena kitą, todėl, iš esmės, negali išlikti nejudančios. Bet ar visiškai suartėjusios ir veikiamos gravitacijos, jos neturėtų sukristi į vieną tašką? Niutonas „Matematinuose pagrinduose“ teigia, kad taip iš tiesų galėtų nutikti tik tuo atveju, jei visatoje egzistuotų baigtinis žvaigždžių skaičius baigtinėje erdvėje. Tačiau stebėjimai to nepatvirtina. Šio samprotavimo pagrindu Niutonas iškėlė drąsią prielaidą, kad žvaigždžių esama nesuskaičiuojamai daug, o kosminė erdvė praktiškai neturi krašto. Epistemologiškai tai reiškia viena – visata yra begalinė.

I. Niutonas neįtikėtinu tempu dirbo iki 1693 metų. Jo interesų laukas buvo nepaprastai didelis – jį domino optika ir šviesos reiškiniai, biologija ir anatomija, matematika ir geometrija, fizika ir astronomija, jis studijavo net magiją ir okultizmą, astrologiją ir alchemiją, gilinosi į Šventąjį Raštą ir antikinių mąstytojų tekstus... Per 25 maniakiško panirimo metus į mokslą Niutonas suformulavo dinamikos dėsnius, atrado gravitaciją, išsiaiškino šviesos prigimtį, atskleidė baltos šviesos spektrą, patobulino teleskopo konstrukciją, išrado integralinį ir diferencialinį skaičiavimą, paskelbė filosofinių ir teologinių apmąstymų ir... vos neišprotėjo. Jį ištiko tai, kas šiais laikais vadinama psichoze: jį apėmė paranoja – jis įsivaizdavo, kad bičiuliai prieš jį rengia sąmokslą, jautėsi prislėgtas ir išsekęs, jį krėtė drebulys, kankino nemiga, persekiojo panikos priepuoliai... Intelektinę veiklą teko pristabdyti, ir negalavimas pamažu išnyko. 1694 metais draugų rūpesčiu Izaokas pradėjo eiti valstybės tarnautojo pareigas Karališkojoje monetų kalykloje Londone. Nors likę beveik trys dešimtmečiai iki mirties nebebuvo tokie audringi ir produktyvūs, pirmosios gyvenimo pusės pasiekimų pakako, kad Europoje ilgainiui įsivyrautų Niutono fizika ir kosmologija.

Tiesa, Niutono idėjos ne iš karto sulaukė visuotinio pripažinimo, net iki XVIII amžiaus vidurio konkuruodamos su prancūzų filosofo ir matematiko Renė Dekarto (Rene Descartes, 1596–1650) doktrina, teigusia, kad Visatoje viskas juda vien dėl tarpplanetinės terpės, dar vadintos eteriu, poveikio. Niutono teorija triumfavo tik 1758 metais, kai kometa, prieš tai stebėta 1607 ir 1682 metais, dar kartą pasirodė tiksliai tuo laiku, kurį, pasinaudojęs Niutono formulėmis, numatė anglų astronomas Edmundas Halis (Edmond Halley, 1656–1742). Tai buvo nepaprastai svarbus argumentas ir gravitacijos, ir heliocentrizmo teorijos naudai. Reikalas tas, kad visuotinės traukos dėsnio implikacijos yra kiekybinės – jas galima gana preciziškai patikrinti ir patvirtinti nuodugnesniais stebėjimais bei sudėtingesniais apskaičiavimais be jokių principinių pakeitimų. Niutono visatos modelyje iš tikrųjų visi kūnai juda taip, kaip nusako niutoniškieji judėjimo dėsniai.

XVII amžiaus antroje pusėje fizikai ir astronomijai lėmus gana radikalius pasaulėvaizdžio pokyčius, Vakaruose prasidėjo, galima sakyti, kitas, palyginus su ankstesniais amžiais, labai intensyvus visatos pažinimo etapas. Karališkosios institucijos ėmė steigti ir globoti teleskopais aprūpintas observatorijas: pavyzdžiui, 1660 metais Anglijos karalius II observatoriją įkuria Grinviče, o 1666-aisiais Prancūzijos karalius Liudvikas XIV Paryžiuje

įsteigia Karališkąją Prancūzijos observatoriją. To laikotarpio mokslininkai sprendė aktualesnius uždavinius – detaliau ištirti Saulės sistemą, sistematizuoti žvaigždes, atskleisti vis naujas jų savybes, išmatuoti atstumus. Sparčiai tobulėjant tyrinėjimų metodams bei prietaisams, buvo atrasti tokie įspūdingi planetų paviršiaus dariniai kaip Raudonoji dėmė Jupiteryje ar poliarinės kepurės Marse, taip pat nauji palydovai, pavyzdžiui, Titanas greta Saturno.

Taikydami žymiai tikslesnius matavimo būdus bei apskaičiavimus, astronomai patikslino planetų orbitas ir konstatavo, kad jos neženkliai nukrypsta nuo fiksuotųjų padėčių. Šių nedidelių orbitinių nukrypimų priežastį paaiškino prancūzų matematikas Pjeras Simonas Laplasas (Pierre-Simon Laplace, 1749–1827). Jis įrodė, kad trikdžius sukelia planetų tarpusavio trauka – taip, kaip numatė Niutono teorija. Be to, niutoniškąją gravitacijos teoriją Laplasas pritaikė nematomos planetos, skriejančios toliau už Uraną, padėtimis apskaičiuoti. 1846 metais tokia planeta, pavadinta Neptūnu, iš tiesų buvo rasta!

Iki pat XVIII amžiaus pradžios vyravo požiūris, kad žvaigždės nejuda, nekinta ir tėra pavieniai šviečiantys taškeliai, kurių baigtinis skaičius pasklidęs erdvėje anapus tolimiausių planetų orbitų. Dar prieš teleskopo išradimą, paskutinį XVI amžiaus dešimtmetį, Johanas Bajeris (Johann Bayer, 1572–1652) sukūrė žvaigždžių žymėjimo raidėmis sistemą pagal jų ryškius ir sudarė žvaigždžių katalogą. 1718 metais Halis nustatė, kad žvaigždės juda, daugelis jų yra dvinarės ir, veikiamos Niutono gravitacijos, sukasi aplink bendrą masių centrą. Tiksliai išmatuoti atstumus iki žvaigždžių galų gale pavyko XIX amžiaus viduryje. Naudodamasis dėl Žemės judėjimo atsirandančiu paralaksu, nuotolį iki žvaigždžių sferos mėgino apskaičiuoti dar Galilėjus, tačiau jo skaičiavimai įtikinamų rezultatų nepateikė. 1838 metais vokiečių astronomas Frydrichas Beselis (Friedrich Bessel, 1784–1846) išmatavo vienos silpnos žvaigždės padėties pokytį ir įrodė, kad ji nuo mūsų planetos yra nutolusi maždaug 10 šviesmečių.

Atradus gana patikimą būdą atstumams iki žvaigždžių nustatyti, astronomai galėjo aiškintis jų išsidėstymo kosminėje erdvėje dėsningumus bei pamėginti dar aiškiau suvokti žmonių pasaulio vietą visatoje. Pasitvirtino Galilėjaus prielaida, kad Paukščių Taką sudaro atskiros žvaigždės, taip pat buvo patikslinta, kad pavienės naktį spindinčios žvaigždės priklauso tai pačiai struktūrai, tik yra arčiau. Panašu, kad jau Viljamas Heršelis (William Herschel, 1738–1822), vokiečių kilmės anglų astronomas mėgėjas, suprato, kas iš tikrųjų yra Paukščių Takas, ir pabandė sudaryti Galaktikos

modelį. Modernesni tyrimai parodė, kad jo mintis apie Paukščių Taką kaip didžiulį plokščią žvaigždžių telkinį buvo teisinga.

Taigi XVI amžiaus viduryje Koperniko pasiūlyta heliocentrinė pasaulio sistema per kelis šimtmečius gerokai išaugo savo marškinius – klasikinės mokslo revoliucijos kulminacija tapusi Niutono fizika ir kosmologija bei reikšmingi vėlesni, niutoniškosios teorijos implikuoti atradimai transformavo visatos vaizdą: aplink Saulę skriejo jau ne šešios, o aštuonios planetos; jų kelius valdė ir ištrūkti iš orbitų neleido ne „magnetizmas“ ar mistinės dieviškosios jėgos, o visuotinės traukos dėsnis; Saulė nebebuvo visatos centras – ji tapo eiline žvaigžde neišmatuojamo dydžio žvaigždžių telkinyje, kurį vadiname Paukščių Taku. Tiesa, iki pat XX amžiaus pradžios mokslininkai jo nesiejo su miglotomis dėmelėmis kosminėje erdvėje, nieko nenumanė apie kitas galaktikas – buvo manoma, kad Paukščių Takas yra visa visata – stacionari ir amžina... Nors šiandien žinome, kad šis visatos modelis nėra tikslus, Niutono fizika ir dabar labai sėkmingai taikoma astronomijoje – tai darome kaskart, kai norime išsiaiškinti ir numatyti kosminių kūnų judėjimą. Arba įsitikinti, kad obuolys nuo obels tikrai krinta netoliese. Gravitacija tikrai yra galinga ir universali fizinio pasaulio jėga. x

1. Izaoko Niutono, anglų mokslininko ir mąstytojo, darbai tapo klasikinės mokslo revoliucijos kulminacija.

2. Edmundas Halis pateikė nenuginčijamus įrodymus Niutono visuotinės traukos teorijos naudai.

3. Halio kometa prie Žemės grįžo ir danguje sušvito 1758 metais – tiksliai pagal niutoniškųjų skaičiavimų prognozę.

4. Heršelio hipotezė, kad Paukščių Takas yra didžiulis lėšio pavidalo žvaigždžių telkinys, galiausiai pasitvirtino.

14

Filmuodamas „Pasaulio puodus“ Šri Lankoje susipažinau su virtuvės šefu, kurio gyvenimas ir veikla verti atskiros istorijos. Dr. Publis Silva, 85 metų profesionalas, 63 metus dirbantis toje pačioje darbovietėje – „Mount Lavinia“ viešbučio restorane. Išleidęs 23 gastronomijos knygas, puoselėjantis Šri Lankos virtuvės tradicijas ir pats besilaikantis ypatingo gyvenimo būdo – keliasi 2 valandą nakties, atlieka budistines apeigas, 6 valandą ryto jau būna darbe, išgeria stiklinę šilto vandens ir pusryčiams suvalgo vaisių, pietums – kelis šaukštus ryžių, vakarienei prisivalgo iki soties. 10 valandą vakaro šefas jau sapnuoja pirmą sapną. Alkoholio išgeria tik tada, kai supyksta ant savęs ar suklysta ką nors gamindamas.

Šefo gyvenimo istorija – kaip indiškame filme. Kilęs iš vargingos šeimos, dirbti „Mount Lavinia“ restorane pradėjo kūriku, o toliau po truputį kilo iki pagrindinio šefo pareigų. Iki geriausio Šri Lankos šefo. Jis man ir parodė šį vištienos kario receptą, kurio pavadinimas – velniška vištiena – reiškia aštrumą.

Patarimas – gaminant karį geriausia viską pasidėti šalia viryklės, sudėlioti į lėkštutes jau supjaustytą ingredientų kiekį. Tada beliks viską laiku sumesti į keptuvę.

5 valgytojams reikės:

- 250 g vištienos filė
- 40 g kubeliais pjaustyto saldaus ankštinio pipiro
- 40 g riekelėmis pjaustyto svogūno
- 1 šaukštelio smulkinto česnako
- 40 g ketvirčiais supjaustyto pomidoro
- 30 g riekelėmis supjaustyto poro baltosios dalies
- 1 įstrižai supjaustytos aitriosios paprikos
- 2–4 šaukštų kokosų aliejaus
- 1 šaukštelio juodųjų pipirų žirnelių
- 1 šaukštelio smulkinto imbiero
- ½ šaukštelio ciberžolės miltelių
- ¼ šaukštelio cinamono miltelių
- druskos pagal skonį

VELNIŠKA VIŠTIENA

Tekstas – Vytaras Radzevičius
Nuotrauka – Vytaras Radzevičius

- Vištieną supjaustykite nedideliais gabalėliais, sumaišykite su ciberžole, druska bei patroškinkite apie 5 minutes ant šaukšto aliejaus nedideliame puode.
- Keptuvėje įkaitinkite aliejų, apkepkit svogūnus su cinamonu iki rudumo.
- Sudėkite į keptuvę imbierą, česnaką, juoduosius pipirus, vištieną ir gerai išmaišykite.
- Sudėkite porus, aitriąją papriką, pomidorus ir patroškinkite ant mažos kaitros pamaišydami apie 5 minutes.
- Patiekite su virtais ryžiais. Jeigu bijote aštrumo – dėkite mažiau aitriosios paprikos ir juodųjų pipirų. Beje, Šri Lankoje šis patiekalas valgomas be įrankių, pirštais dedant žiupsnelius į burną. Gero apetito! x

SVEIKINAME

Nuoširdžiai sveikiname ir linkime sėkmingų metų!

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių [Alytaus apskr.] 1-oji rinktinė

JUOZAS ZEMENSKAS – 75 m.
VALDAS VALONIS – 50 m.
BERNADETA NAVALINSKIENĖ – 45 m.
NERIJUS MARTIŠIUS – 40 m.
MINDAUGAS ČIRAS – 40 m.
AUDRIUS MILIAUSKAS – 40 m.

Vytauto Didžiojo šaulių [Kauno apskr.] 2-oji rinktinė

ANTANAS KUZMA – 90 m.
ROLANDAS MULRAVIČIUS – 60 m.
ROLANDAS RAUDONIKIS – 60 m.
JUOZAS AMBRASAS – 60 m.

Suvalkijos šaulių [Marijampolės apskr.] 4-oji rinktinė

VYTAUTAS KUBILIUS – 60 m.
KĘSTUTIS BUBNYS – 60 m.

Alfonso Smetonos šaulių [Panevėžio apskr.] 5-oji rinktinė

VIOLETA PAVAROTNIKIENĖ – 65 m.
VALDAS BELEIŠA – 55 m.

LDK Kęstučio šaulių [Tauragės apskr.] 7-oji rinktinė

EGIDIJUS MONTVILAS – 55 m.
LINA VIDMANTIENĖ – 50 m.
TADAS TOTILAS – 35 m.
VIKTORIJA PAULIKIENĖ – 35 m.
JULIUS OPTAS – 25 m.

LŠS Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių [Šiaulių apskr.] 6-oji rinktinė

VIKTORIJA VAITEKŪNAITIENĖ – 60 m.
AUŠRA MILKŪNIENĖ – 50 m.
BEATRIČĖ KUZMINAITĖ – 20 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių [Vilniaus. apskr.] 10-oji rinktinė

PETRAS MAČIULIS - 70 m.

KRYŽIAŽODŽIO ATSAKYMAI

Vasario mėnesio „Trimito“ kryžiažodžio „Trys Signatarai“ atsakymai:

Vertikaliai

- „Aras“.
- Burmistras.
- Smetona.
- Nesvyžius.
- Istorikas.
- Indraja.
- „Savanoriai“.
- Alus.
- Everestas.
- Islandija.
- Gikas.
- „Aušra“.
- Pūras.
- Adata.
- „Antis“.
- Ūdrys.
- Kęstutis.
- Vytautas.
- Abišala.
- Nadruva.
- Alaušas.
- Natangai.
- Rietavas.
- Laižuva.
- Suopis.
- Brukas.
- Ana.
- Ūla.

Horizontaliai

- Basanavičius.
- ATR.
- SKAT.
- VDU.
- Kilo.
- Ainė.
- „Žali“.
- Vėtra.
- Airis.
- Kuoras.
- Garbana.
- Praraja.
- Kasa.
- Ašva.
- Ūdra.
- Odra.
- Paska.
- Altayras.
- Joana.
- Gira.
- Utenis.
- Sartai.
- Lyda.
- Matas.
- Titas.
- „Brent“.
- Midus.
- Maištas.
- Nuobauda.
- „Sūduva“.
- Svalia.
- Irka.
- Atmata.

UŽJAUČIAME

Mirus Marijampolės 403-iosios kuopos šauliui **JUOZUI VYŠNIAUSKUI**, šeimai ir artimiesiems reiškiamo nuoširdžią užuojautą

Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės šauliai

Mirus šauliui **JUOZUI PETRIKIUI** skaudžios netekties valandą nuoširdžiai užjaučiame gimines ir artimuosius.

Kauno Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės 202 kuopos šauliai

Mirus mylimoms seserims, reiškiamo gilią užuojautą šauliui **ALBINUI VINCUI LESKAUSKUI**.

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės šauliai.

Sveikiname kryžiažodį išsprendusią **Rasą Balytę** iš Vilniaus. Jai atitenka prizas – unikali dėlionė „Lietuvos kariai“.

15

16

KRYŽIAŽODIS „KOTLETIKA“

VERTIKALIAI:

2. Lietuvos lengvaatletis, kuris specializavosi ilgų nuotolių bėgimuose (nacionalinis rekordininkas, 1978 metų Europos čempionate 10 000 m rungtyje iškovojo bronzos medalį).

3. Lietuvos lengvaatletės, trenerės, dėstytojos, 18 kartų Lietuvos bėgimo ir šuolių į tolį čempionės, rekordininkės, SSSR čempionės mergautinė pavardė.

4. Laiko intervalą matuojantis laikrodis, naudojamas kaip skaitiklis, mažėjančia tvarka skaičiuojantis nurodytą laiko trukmę ir įprastai informuojantis apie laiko intervalo pabaigą.

5. Pyrago rūšis, tradiciškai gaminama iš keturių ingredientų: miltų, sviesto, kiaušinių ir cukraus (žinomiausia forma – su skyle viduryje).

6. Lietuvos lengvaatletės, septynkovinininkės, dešimtkovinininkės (2005 metų balandžio 15 dienos moterų dešimtkovės varžybose JAV, Kolumbijos mieste, vykusiose varžybose surinkusi 8 366 taškus, pagerino šios rungties pasaulio rekordą) vardas.

7. Pagyrimo lapas, įteikiamas už laimėjimus.

9. Degintas cukrus, vartojamas konditerijos dirbiniams dažyti.

11. Lietuvos krepšininkas, žaidęs NBA ir Europos komandose, Lietuvos nacionalinėje vyrų rinktinėje, Vilniaus „Ryto“ bendraturtis.

13. Pačių geriausių sportininkų, komandų grupė.

15. Ispanų „Formulės 1“ lenktynininkas, dukart pasaulio čempionas (du kartus tapęs 24 valandų Le Mano lenktynių čempionu).

16. Miestelis Kauno r., kurio gimnazijoje mokėsi diskinininkas A. Gudžius.

20. Žuvų kiaušinėliai.

22. Labai stiprios kavos sinonimas (šnek. kalboje).

23. Lietuvos legendinės sportinės avalynės gamintojas.

25. Kepsnių užkandinė.

26. Keptas patiekalas, paprastai gaminamas iš tešlos apvalkalo, kuriame yra įvairių saldžių ar pikantiškų ingredientų įdaro.

29. Prieskoninė žolelė, natūraliai paplitusi Viduržemio jūros regione.

31. Muštos jautienos kepsnis.

35. Angliavandeniai (polisacharidai), kurių yra augaliniuose produktuose ir kurių neskaldo žmogaus virškinimo fermentai.

36. Vienas geriausių Lietuvos boksininkų, Europos čempionas (2015 metai), 2016 metais perėjęs į profesionalų boksa.

37. Riešutai, savaime augantys Šiaurės Amerikos pietrytinėje dalyje (turi iki 70 proc. riebalų).

39. Lenktynių pradžia.

41. Lietuvos plaukikas, olimpinės rinktinės narys (plaukia krūtine).

42. Legendinis Lietuvos ilgų nuotolių bėgikas, 1964 metų olimpiinių žaidynių Tokijuje dalyvis.

45. Padidėjęs jautrumas dirginančioms medžiagoms (tarp jų ir maistinėms).

48. Restoranas Vilniuje, kurio postmodernistinis interjeras buvo pripažintas geriausiu 1984 metais (dažnai lygintas su legendine „Neringos“ kavine).

51. Lengvosios atletikos bėgimo sporto šaka, kurios metu bėgama gamtiniu reljefu.

56. Plekšniažuvis, kuri gyvena ir Lietuvos Baltijos jūros priekrantėje.

57. Viršutinės fermentacijos alus, pagamintas iš miežių salyklo pasitelkus viršutinės fermentacijos mieles.

58. Žemdirbystės vienetas, dirbamos žemės plotas su jo priklausiniais.

59. Turkijos sporto klubas ir krepšinio komanda, įsikūrusi Stambule – „Anadolu ...“

HORIZONTALIAI:

1. Lengvosios atletikos įrangos dalis, kuri per varžybas būna keliama aukštyn (nors LRS dauguma bandė ją nuleisti).

5. Ėdrūnų sportas (humor.).

8. Terminis maisto ruošimo būdas (su riebalais ar be jų).

10. V. Aleknos, A. Gudžiaus sportinis „ginklas“.

12. Medinis arba betoninis uždaras takas dviračių ar motociklų lenktynėms.

14. Karštas gėrimas, kurio nemėgsta R. Karbauskis.

16. Medinis statinės kamštis.

17. Ugnies liežuvis.

18. Europo šalis, kuri mums asocijuojasi su pica ir makaronais.

19. Karatė, dziudo sportinė apranga.

21. Tamsiai rudas saldus skystis – runkelių cukraus gamybos atlieka.

24. Lietuvos krepšinio lyga (sutrump.).

27. Natrio chloridas.

28. Smėliu pabarstyta senovės Romos amfiteatro aikštė, kurioje buvo rengiamos gladiatorių grumtynės, žirgų lenktynės.

30. Viena skaniausių Lietuvos gėlavandenių žuvų (gal dėl to ir buvo išrinkta nacionaline?).

32. Žalioji citrina.

33. Dydis, kuriuo matuojamas jachtos greitis.

34. Ežeras, davęs savo vardą Lietuvos žirgų žiemos lenktynėms.

37. Saldus kokteilis, pagamintas iš romo, kokosų arba kokosų pieno grietinėlės ir ananasų sulčių, paprastai patiekiamas sumaišytas arba suplaktas su ledu.

38. Alkoholinis gėrimas, patiekiamas ant stalo išgerti prieš valgant kaip priemonė, skatinanti apetitą.

40. Žuvytės, kvepiančios agurkais.

43. Lietuvos vyrų krepšinio rinktinės veteranas, kurio pavardė skamba kaip populiariausio serialo pavadinimas.

44. Miestas, kuriame 2017 metais D. Rapšys tapo Europos čempionu, plaukdamas trumpame baseine.

45. Mažas grūdelis, be kurio neįsivaizduojamas Kūčių stalas.

46. Šaltinis kitaip.

47. Viena iš dviejų Europos futbolo rinkinių, prieš kurią Lietuvos futbolininkai yra laimėję visas žaistas rungtynes (įvarčių santykis – 7:1).

49. Lietuvių kalbininkas, turintis pieno produkto pavardę.

50. Lietuvos sporto universiteto pavadinimas 1945–1999 metais (sutrump.).

52. Graikijos futbolo klubas iš Atėnų.

53. Įmonė, įkurta 1923 metais kaip akcinė bendrovė, kurios didžiausias akcininkas buvo Lietuvos vyriausybė, o kiti akcininkai buvo ūkininkai.

54. Iš varškės daromas produktas.

55. Tinklinio klubas iš Šiaulių.

60. Viena didžiausių Lietuvos verslo grupių, bene labiausiai žinomų dėl kalakutienos.

61. Saldus, prisotintas angliarūgštės, dažniausiai tamsiai rudos spalvos, turintis kofeino nealkoholinis gaivusis gėrimas (pavadinimas kilo nuo kolamedžio riešutų, kurie gėrimo gamybos pradžioje buvo naudojami dėl kofeino).

62. Gyvulio galvos dalis – delikatesas, kurią išdrįsta valgyti tik didžiausi gurmanai.

63. Siaura, nedidelė, vienvietė valtelė smailiais galais; kilusi iš arktinių kraštų (baidarės prototipas).

64. Didvyris kitaip.

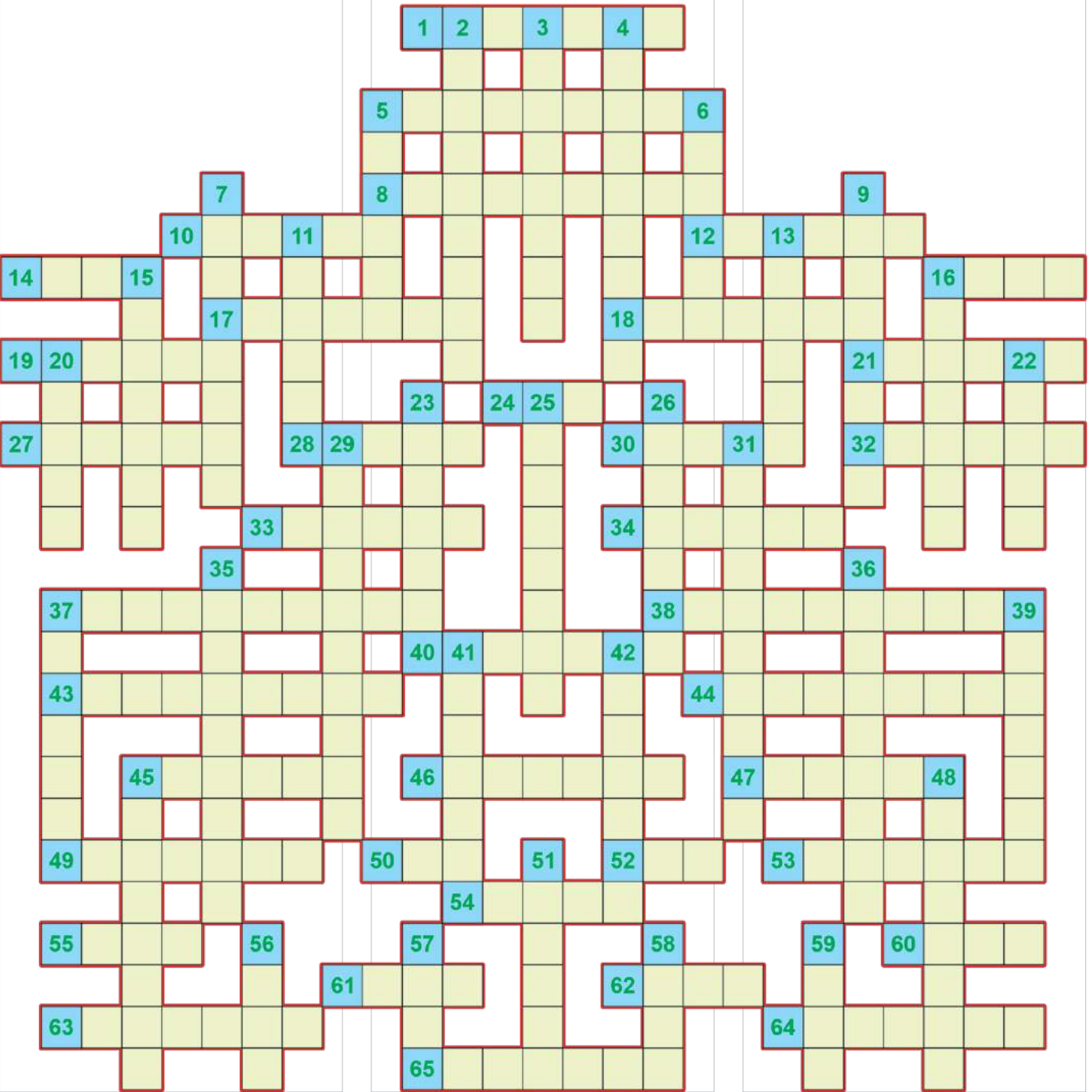
65. Rusų šachmatininkas, dešimtas pasaulio šachmatų čempionas (vyriausias iš iki šiol gyvų čempionų). x

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki balandžio 15 dienos į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

Sudarė – Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“. Sėkmės!

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

**Žurnalo šimtmečio
proga užsiprenumeruok
„Trimitą“ ir paragink kitą!**

2020 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

36 puslapių žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkių. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti www.zurnaluprenumerata.lt internetinėje Lietuvos pašto svetainėje prenumeruok.lt bei Lietuvos pašto skyriuose. Prenumeratos kaina metams – 20 eurų.

